Poštnina plačana v gotovini

Cena Din 1·-

Slovenski dom

Stev. 173 V Ljubljani, sreda 31. julija 1940 Leto V

Važne izjave romunskih državnikov:

Romunija je pripravljena na pogajanja za ureditev sporov s sosedi

Romunija bo to storila brez pritiska od Nemčije in Italije - Napovedi o izmenjavi narodnih manjšin - Ohranitev romunske gospodarske samostojnosti

Bukarešta, 31. julija. m. Snoči od 6. do 9. je bila seja romunske vlade, po kateri je bilo izdano naslednje poročilo:

Ministrski svet je imel sejo pod predsedništvom ministrskega predsednika Gigurtuja ter je vzel na znanje izvajanje predsednika vlade Gigurtuja in zunanjega ministra Manoilesca o njunem potovanju v Nemčijo in v Rim ter o političnih razgovorih, ki sta jih imela z voditeljem Nemčije Adolfom Hitlerjem in nemškim zunanjim ministrom von Ribbentropom. Ministra sta poročala tudi o posvetih v Rimu z Mussolinijem in grofom Cianom.

V poročilu so omenjeni uspehi tega potovanja in razgovorov, ter zadovoljstvo, da so se ti razgovori razvijali v korist države.

Za tem je ministrski svet razpravljal o praktičnem uresničnju nove politične usmerjenosti kraljevine Romunije.

Po seji vlade je dal zunanji minister Manoilescu časnikarjem izjavo o uspehih potovanja predsednika vlade Gigurtuja in njega samega v Rim. Manoilescu je najprej povdaril prisrčnost razgovorov s Hitlerjem in Ribbentropom v Berchtesgadenu. Omenil je dalje, da se je kancler Hitler posebno zanimal za sedanji zemljepisni in politični položaj Romunije, ter za duhovno stanje romunskega naroda.

»Mogel sem ugotoviti,« je nadaljeval Manoilescu, »zadovoljstvo, s katerim je kancler Hitler sprejel poročilo o novi politični usmeritvi Romunije. Zanimal se je za vse pojave našega narodnega življenja ter sem po razgovorih z njim prepričan, da je Nemčija pripravljena zagotoviti Romuniji mirno in napredno življenje. Vem za mnenja, ki so se razširila v tujem časopisju ter v zvezi s tem povdarjam, da ima Romunija popolno svobodo sklepati o svoji usodi, popolno svobodo odločevanja po lastni volji. Gospodarska svoboda Romunije ostane popolna.

V Berchtesgadenu in v Rimu nam je bilo rečeno na najjasnejši način, da mora biti romunsko gospodarsko življenje organizirano na lastnem narodnem kapitalu, z lastnimi inženirji in lastno delovno močjo. Daleč je vsaka misel na to, da bi moglo priti do kakšnega gospodarskega pritiska od Nemčije in Italije.«

S političnega stališča je zunanji minister povdaril, da bo temeljna skrb Romunije v tem, da se ohrani mir na Balkanu. Na tej poti se bo Romunija seveda znašla z Nemčijo in Italijo. Romunija želi mir, mir ob spoštovanju romunskih pravic. Romunija želi, da se ne bi ponovili dogodki, ki so se odigrali v tujini in pred kratkim v državi sami. Romunija zna popuščati pred nujnostjo, toda zna stopiti tudi na drugo pot, če bi bilo to potrebno.

Kar se tiče razmerja med Romunijo in Madžarsko ter Romunijo in Bolgarijo, je vlada pripravljena dati pobudo za neposredna pogajanja. S tem dokazuje Romunija svoje dobre namene, živeti v miru in prijateljskem ozračju s sosedi.

Potem ko je Romunija dvajset let vodila politiko najširje pomirljivosti do narodnih manjšin, smo sklenili rešiti tudi ta vprašanja na nov način. Med drugim se ta vprašanja lahko rešijo z izmenjavo prebivalstva. Zato se nam bo posrečilo zmanjšati narodne manjšine ter izpopolniti narodno enotnost v državi. Trudili se bomo, da zberemo v mejah Romunije vse Romune, ki žive danes izven naših meja in, da se hkratu rešimo vseh številnih manišin. Da bi dosegli ta cilj, je vlada pripravljena uporabiti vsa sredstva. Vlada prav tako vpošteva tudi, da se mora judovsko vprašanje končno rešiti. Pripravljeni smo izdati resne ukrepe, o katerih smo tudi že resno razpravljali.«

Hude madžarske zahteve do Romunije

Bukarešta, 31. jul. m. Dopisnik United Pressa je zvedel, da je Madžarska po Nemčiji in Italiji sporočila svoje zahteve Romuniji. Po tem obvestilu. Madžarske zahteve nad polovico Erdelja. Ta zahteva naj bi bila izhodna točka za razpravo in pogajanja med Madžarsko in Romunijo. Madžari zahtevajo vso Erdeljsko pokrajino severno od reke Murešul in Maroš. Reka Murešul izvira visoko v Karpatih in teče skozi vse Erdelje. Na področju, ki ga Madžari zahtevajo od Romunije, je 12 večjih mest in precej manjših. **V Bukarešti zatrjujejo, da bo Romunija vse zahteve, ki bi imele tak ali podoben obseg, odločno zavrnila.**

Sklepi vseameriške konference za obrambo ameriške celine

Havana, 31. julija. o. Včeraj popoldne je bila končna slovesna seja vseameriške konference. Kubanski zunanji minister Camma, ki je predsedoval tej seji, je imel govor, v katerem je med drugim poudaril, da sklepi vseameriške konference ne ustvarjajo novega prava in da niso naperjeni proti tretjim državam, temveč da so vsi sklepi le obrambnega pomena. Sprejeti so zato, da se ohrani mir in varnost držav obeh Amerik. Takoj po končani seji je delegacija Združenih držav odpotovala.

Ko je zapuščal Havano, je ameriški zunanji minister Hull dejal, da je vseameriška konferenca dokazala enotnost vseh ameriških držav. Hull je dejal, da so države obeh Amerik dokazale kontinentalno solidarnost. Na koncu je Hull naglasil važnost gospodarskega sodelovanja med ameriškimi državami.

Havana, 31. julija. U. P. Na vseameriški konferenci v Havani so soglasno sprejeli vse sklepe, ki so jih predlagale Združene države. Po teh sklepih ameriške države ne bodo dopustile, da bi evropska posestva na ameriški celini zaradi sedanje vojne zamenjala gospodarje, dalje ne bodo pustile, da bi katerakoli evropska država skušala ta posestva osvojiti zase in jih izkoristiti kot vojaška oporišča za napad proti kateri ameriški državi. Kakor hitro bi grozilo kaj takega, bodo ameriške države nad temi posestvi razglasile svoj protektorat. Ko ameriško nadzorstvo nad njimi ne bo več potrebno, bo prebivalstvu teh posestev dano na izbero, ali se organizira v samostojno državo, ali pa se spet priključijo ta posestva evropskim državam, katerim so pripadala prej. Začasno upravo nad temi posestvi bo izvajal poseben odbor, v katerem bo zastopnik vsake ameriške republike. Ta odbor na sklep vseh ameriških držav lahko prevzame oblast nad evropskimi posestvi brž ko bi bila oborožena.

Ameriški tisk razlaga te sklepe, da so naperjeni zlasti proti Nemčiji, da ne bi mogla dobiti v svojo oblast holandskih in francoskih posesti v Srednji in Južni Ameriki.

Vseameriška konferenca je nato sprejela tudi resolucijo **o delavnosti tujcev, ki so pod vplivom iz tujine in delajo proti političnemu in pravnemu redu v posameznih ameriških državah.** Resolucija pravi, **da je v interesu miru in varnosti vseameriške celine, da vsaka posamezna ameriška država na svojem področju izda vse potrebne ukrepe proti takšni delavnosti tujcev ali domačinov, ki delajo pod vplivom tujine. Resolucija zahteva, da je te korake treba storiti proti kakršnikoli delavnosti tujih vlad ali posameznikov, če je ta delavnost naperjena proti domačim, političnim, pravnim ali drugim ustanovam, v kolikor ta delavnost povzroča važne spremembe v političnem življenju države ali če pod pritiskom, s propagando, grožnjami, obljubami ali z drugimi sredstvi dela na škodo kake ameriške države in njene demokratične oblike vladavine.**

Če bi bil zaradi takšne delavnosti, ki jo podpira tujina, skaljen mir v katerikoli ameriški državi, se bodo ostale ameriške države takoj dogovorile glede ukrepov, ki jih je treba izdati, pod pogojem, da to zahteva neposredno prizadeta ameriška država. Ta resolucija izrečno pravi, da se nihče ne sme vtikati v popolno neodvisnost posameznih ameriških držav niti v njihove pravice, da v takšnem primeru stori kar se ji zdi potrebno. Če pa morebiti v primeru, da neposredno prizadeta država sama zahteva dogovor z ostalimi ameriškimi državami te države ne bi bile zadosti pripravljene in obveščene, se vsem ameriškim državam priporoča, naj se stalno med seboj obveščajo o takšne vrste delavnosti iz tujine in o ostalih pojavih.

Uradna poročila o letalskih napadih vojskujočih se taborov

Berlin, 31. julija. DNB: Nemško vrhovno poveljstvo poroča: Oddelki nemških letal vrste Stuka so izvedli napad na pristanišče Dover. Štiri ladje, ki so bile tam zasidrane, so bile tako poškodovane, da jih je treba smatrati za izgubljene. Pri tem napadu je prišlo do srditih bojev v zraku z oddelki sovražnih letal vrste Spitfire ter s tremi aparati vrste Hurricane Pri ogledniških poletih nad Rokavskim prelivom in vzhodno angleško obalo se je nemškim letalcem posrečilo potopiti približno 10.000 tonsko križarko, trgovsko tisočtonsko ladjo ter hudo poškodovati neko drugo trgovsko ladjo.

Britanski letalski oddelki so leteli v noči od 29 na 30. julij na severno in zahodno Nemčijo. Njihove bombe so zadele samo nevojaške cilje. V Düsseldorfu je bilo hudo poškodovanih pet hiš. Požare, ki so izbruhnili na hišah, je bilo možno hitro pogasiti. Pri Ofenbachu ob Mainu sta bili poškodovani dve hiši težje, dve pa lažje.

Nekje v Italiji, 31. julija. Italijansko poročilo št. 51 pravi: Včeraj so številni letalski oddelki večkrat bombardirali v vzhodnem delu Sredozemskega morja sovražne konvoje in vojne ladje. Bombardirana je bila tudi ladja nosilka letal. Nekaj vojnih ladij je resno poškodovanih in je bilo opaziti na njih požare. Pri neki priliki je prišlo tudi do spopada v zraku in je bilo sestreljeno eno britansko lovsko letalo. Eno italijansko letalo se ni vrnilo. V Vzhodni Afriki se italijanska akcija po zavzetju Kuruna nadaljuje. Zajeta je bila cela kolona ter zasežene precej municije in živil. Italijanska letala so bombardirala Aden. Zadeta je bila ena ladja.

Nairobi, 31 julija. Reuter: Južnoafriško večerno poročilo se glasi: Naše kopenske sile so stopile danes v stik z močnimi sovražnimi oddelki pri Mojali. Pričakovati je treba novih vesti.

Kairo, 31. julija. Reuter: Angleško večerno poročilo pravi: Nobenih kopenskih operacij na nobenem bojišču. V večini krajev na abesinski meji neprestano dežuje.

London, 30. julija. AA. Reuter: Letalsko ministrstvo poroča: Danes takoj po 12. uri so britanska lovska letala blizu severovzhodne škotske obale zbila en sovražni bombnik.

London, 31. julija. o. Letalsko ministrstvo poroča: Včeraj so angleški bombniki podnevi leteli nad velikim predelom Nemčije ter Holandije. Napadli so razne cilje, ladje in pristaniške naprave v Emdenu, Hamburgu na otoku Terschelingu, petrolejske naprave v Porurju ter letališča po drugih predelih Nemčije. Včeraj sta bila podnevi sestreljena dva sovražna bombnika in eno lovsko letalo.

Nj. Vel. kralj v triglavskem gorovju

Belgrad, 31, julija.

Današnja »Politika« poroča iz Mojstrane, da je včeraj Nj. Vel. kralj Peter II. s svojim spremstvom naredil izlet na Triglav. Jutro je bilo sončno ter se je kralj pripeljal z avtomobilom do Rudnega polja, odkoder je hodil peš cele tri ure do Vodnikove koče, kjer je bilo kosilo. Vodnikova koča leži pod samim Triglavom v višini nad 2000 m. Ker je bilo vreme lepo ter razgled sijajen, se je Nj. Vel. kralj s svojim spremstvom zadržal tu nad dve uri ter užival krasote narave. Za tem se je po dolini Krme in Radovne podal na Bled.

Proračunski govor ministra dr. Suteja v ljubljanskem radiu

Ljubljana, 31. julija. AA. Finančni minister dr. Juraj Šutej, ki biva sedaj na Bledu, bo prišel danes popoldne v Ljubljano. G. finančni minister dr. Šutej bo ob 19.30 sprejel v prostorih banske uprave na Bleiweisovi cesti zastopnike našega tiska ter jim dal ob tej priliki izjavo o novih proračunskih dvanajstinah. G. finančni minister bo ob 20.30 govoril o istem vprašanju tudi po ljubljanski radijski postaji. Govor finančnega minstra dr. Šuteja bosta prenašali tudi radijski postaji v Belgradu in v Zagrebu.

Vesti iz Belgrada

Belgrad, 30. julija. m. Ministrski svet je odobril kredit 1,200.000 din za udeležbo naše države na mednarodnih sejmih v Lipskem, na Dunaju, v Solunu in Smirni.

Belgrad, 30. julija. m. Ministrski svet je odobril kmetijskemu ministrstvu 5 milijonov din kot podporo za po toči poškodovane kraje. Denar je tako-le razdeljen na posamezne banovine: banovina Hrvatska 1.250.000 din, dravska 500.000 din, moravska 250.000 din, vardarska 250.000 din, vrbaska 1 milijon, zetska 250.000 din, donavska 500.000 din, drinska 500.000 din.

Angleški sklepi glede francoske Severne Afrike

London, 31. jul. m. Europa Press poroča: Britanska vlada bo razglasila francoska posestva v Severni Afriki za sovražne pokrajine. Na pristojnem mestu v Londonu pravijo, da je Severna Afrika za britansko letalstvo in kot ugodno vojaško oporišče izredne važnosti, ter je vlada zato sklenila, da bo ob potrebi to ozemlje razglasila za sovražno področje, ga zasedla in tam uredila svoje postojake, od koder bo izvajala vojaške operacije. V vojaških krogih v Londonu poudarjajo, da so v vojaškem oziru te pokrajine zlasti Džibuti, Tunis in Alžir prav tako važne za Veliko Britanijo, kakor sta bili n. pr. važni Belgija in Norveška.

Angleško orožje proti nemškim torpednim čolnom

London, 30. julija. Reuter: Pomorski strokovnjak piše v »Daily Telegraphu« da je admiraliteta že našla sredstvo proti delovanju nemških motornih čolnov, na katere nemška admiraliteta stavlja velike upe v boju proti Angliji. Angleški strokovnjak pravi, da so nemški motorni čolni nastopili že na Norveškem, nadalje v bitki za izpraznitev Dunquerquea in v najnovejšem času v napadih na angleške trgovske ladje ter v Kanalu in ustju reke Temze. Angleška admiraliteta sme biti zadovoljna z uspehi proti tem edinicam. Strokovnjak nato opisuje nemške motorne čolne in pravi, da so 30 do 40 m dolgi, da znaša njihova nosilnost 50 do 90 ton. da imajo brzino 30 do 40 vozlov ter da so oboroženi z avtomatičnimi topovi ter imajo 19 mož posadke. Goriva nesejo s seboj za potovanja do 600 milj.

Vesti 31. julija

Vojaško poveljstvo v francoski Siriji zavrača vse vesti o tem, da naj bi bila francoska vojska v tej pokrajini kmalu demobilizirana. To se ne bo zgodilo vse dotlej, dokler ne bo grozila nevarnost, da bi Sirijo zasedli Angleži.

Napovedi o letošnji romunski žetvi pravijo, da bo Romunija letos imela 70.000 ton ovsa ter 300 tisoč ton ječmena za izvoz. Kako bo s pšenico, še ne vedo.

Romunsko notranje ministrstvo je odpustilo iz službe vse judovske uradnike.

Angleška vlada je sklenila zapreti londonsko pristanišče za ves promet, to pa zaradi nemških letalskih napadov, poročajo nemški in italijanski listi.

Dodatni sporazum k prijateljski pogodbi med Španijo in Portugalsko pravi, da se bosta obe državi v vsakem primeru, kadar bo ogrožena njih varnost ali neodvisnost katere podpisnice, sporazumno posvetovali o skupni obrambi.

Zastopnik angleškega ministrstva za gospodarsko vojno bo odpotoval v Španijo in se posvetoval s španskimi oblastmi zaradi uvoza petroleja iz Amerike v Španijo. Ta uvoz je letos tako narastel, da so začeli Angleži sumiti, da ga Španci najbrž oddajajo Nemčiji in Italiji, ali pa da si pripravljajo zaloge za vstop v vojno ter so zaradi tega razglasili blokado tudi nad Španijo.

Nakaznice za mleko in za kruh bodo uvedene s 1. avgustom v Franciji.

Japonske oblasti so na protest angleškega poslanika v Tokiu zdaj izpustile dva izmed aretiranih angleških državljanov, ker je zaradi angleškega protesta preiskava dognala, da prvotne japonske obtožbe glede vohunstva sploh ne drže. Glede Reuterjevega dopisnika Cooksa, ki so mu Japonci naredili samomor, pa je angleški zunanji minister izjavil, da ne verjame v japonske obdolžitve o njegovem vohunstvu.

Voditelj Francozov v Angliji, general de Gaulle, je izdal razglas, v katerem zahteva od vseh Francozov, naj odklonijo premirje, sklenjeno z Nemčijo in Italijo, pod nesprejemljivimi pogoji.

Angleška vlada je spet protestirala v Romuniji zaradi izgona angleških petrolejskih strokovnjakov in zaradi tega, ker so Romuni zasegli imetje angleških petrolejskih družb. Samo družba Shell ima pri tem škode blizu 11 milijard dinarjev.

Francoska vlada je imenovala za novega poslanika v Združenih državah senatorja Henrya Hayea, do sedaj župana v Versaillesu.

Nemški listi zadnje dni hudo napadajo sedanjo francosko vlado, češ da stoji pod vplivom Angležev ter framasonov, s katerimi da vzdržuje skrivne zveze.

Vse vesti o dnevu in kraju za začetek pogajanj med Romunijo in Madžarsko v smislu sklepov v Salzburgu, so neutemeljene, poročajo madžarski listi iz vladnih virov.

Novi sovjetski poslanik v Jugoslaviji, Plotnikov, je včeraj prvič obiskal našega zunanjega ministra dr. Cincar Markoviča in ostal z njim v pogovoru več kakor eno uro.

Argentinska vlada je prepovedala izvoz moke in pšeničnega zdroba v tujino, razen v države, ki so sosede Argentine. Za drugi izvoz bo treba posebnih dovoljenj sproti.

Nemške vojaške oblasti popravljajo angleško poročilo o velikem napadu na Dover in pravijo, da je pri napadu sodelovalo 50 nemških letal, ki so vrgla 1500 bomb in sestrelila 17 angleških letal. Od nemških letal so bila uničena tri, Angleži so pa poročali, da jih je bilo zbitih 21, to je skoraj polovico.

Zaradi neuspeha francoskih vojaških operacij bodo prišli pred posebno sodišče bivši mlistrski predsednik Daladier, bivši finančni minister Reynaud, voditelj ljudske fronte Blum, bivši letalski minister Cot, bivši notranji minister Mandel in bivši vrhovni poveljnik francoske vojske Gamelin, poroča italijanska agencija Stefani.

Angleške izgube na morju so znašale v prejšnjem tednu skupaj 11 ladij s 36.000 tonami, potopljenih pa je bilo 6 nevtralnih ladij z 10.000 tonami, pravi angleško uradno poročilo. Nemške izgube od začetka vojne so po istem poročilu znašale 908.000, italijanske pa 254.000 ton.

V Gibraltarju je prišlo do hude eksplozije blizu mornariške radijske postaje. Vzrok eksplozije ni znan, domnevajo pa, da je eksplozija delo tujih vohunov.

Predsednik Južnoafriške unije, general Smuts, je imel nagovor za vojsko, in je dejal, da gre južnoafriška vojska na sever in bo sama poiskala sovražnika. Z udeležbo v sedanji vojni Južna Afrika brani ne le sebe in svojo bodočnost, marveč tudi svobodo človeštva, svobodo vesti in vere. Zato je ta vojna zanjo križarska vojna.

Velika javna dela, ki naj bi tvorila bistveni del programa vlade za obnovitev gospodarstva, so predmet razprav mnogih jugoslovanskih listov. Vsi poudarjajo, da so sedanje razmere povzročile zastoj v gospodarstvu, kar utegne imeti nepregledne škodljive posledice, če ne bodo pravočasno izdani vsi ukrepi za poživitev gospodarstva. Glavno sredstvo, da bi se ta cilj dosegel, bi naj bila velika javna dela, ker bi se na ta način ne poživilo le gospodarstvo, temveč bi se zajezila tudi naraščajoča brezposelnost. Vendar pa je treba za taka dela sestaviti načrt, ki ne bo držal samo za kratek čas, temveč mora biti res sistematično pripravljen. Ker pa država sama nima na razpolago potrebnih sredstev, se bo obrnila na javnost za vpis notranjega posojila. Potrebe so povsod velike in povsod bodo seveda z velikim navdušenjem pozdravili sleherno javno delo.

Kaj je z mariborskim spomenikom kralju Aleksandru?

Maribor, 30. julija.

V ljubljanskih dnevnikih beremo o postavljanju spomenika pokojnemu kralju Aleksandru I. v ljubljanski Zvezdi in o skorajšnjem odkritju istega. Mariborsko javnost pri tem zelo zanima, kaj pa je z mariborskim spomenikom, za katerega so se zbirala sredstva na Štajerskem istočasno kakor za ljubljanskega na Kranjskem. Medtem ko v Ljubljani spomenik že postavljajo in Zvezdo preurejajo, pa v Mariboru še ni nobenega sledu o kakšnih pripravah.

Vprašanje mariborskega spomenika je precej bolj zapleteno, kakor je stvar z ljubljanskim spomenikom. Mariborski spomenik bo stal na Trgu svobode, za katerega so načrti za regulacijo sicer že sprejeti, niso pa zagotovljena zanjo še sredstva. Stroški za regulacijo Trga svobode pa bodo znatno višji, kakor so bili potrebni za regulacijo Zvezde. Preračunani so bili pred letom dni na pol milijona din, zaradi podražitve dela in materiala pa bodo sedaj znatno večji. Tudi ima ljubljanski spomeniški odbor za svoj spomenik več sredstev kakor pa mariborski. Ljubljana je pač centrala in vedno se najde za takšno mesto kakšen vir, ki ga provinca nima na razpolago.

Naš mariborski spomenik se nahaja sedaj v sledečem stadiju: Oba projektanta odobrenega osnutka, akad. kipar Kalin v Ljubljani in inž. arh. Černigoj v Mariboru, sta dobila naročilo, da pripravita vse potrebno za odlitje spomeniške figur v bronu. Kipar Kalin se je takoj podal na posel, ki lepo napreduje ter bo v kratkem izgotovil model kipa v glini, katerega mora odliti v mavec. Mavčni odliv mora biti gotov do 1. novembra, nakar ga bodo poslali v Belgrad, kjer bo prelit v bron. Odlivanje v bron bo trajalo nekaj mesecev, tako da bi v najbolj srečnem primeru dobili v bronu izvršen spomeniški kip prihodnjo pomlad v Maribor.

Snoči je imel spomeniški odbor sejo, na kateri se je pečal z vprašanji oddaje kamnoseških del spomenika. Kakor znano, bo stal mariborski spomenik na dveh visokih stebrih. Odbor se je odločil, naj bo podstavek spomenika iz granita, po možnosti iz pohorskega. Odborov blagajnik, bančni ravnatelj .B Pogačnik, in tehnični strokovnjak, vodja mestnega gradbenega urada inž. Baran sta dobila nalogo, da to vprašanje študirata ter stopita v stik s posameznimi tvrdkami. Odbor je dobil že oferte za ta podstavek, in sicer od lastnikov pohorskih granitolomov ter lastnikov granitnih kamnolomov pri Jagodini v Srbiji. Srbski granit je popolnoma enakovreden pohorskemu, pa je silno zanimivo, da je skoraj za 80% cenejši od pohorskega. Kljub vsemu lokalnemu patriotizmu se bo moral odbor vendar odločiti za najcenejšo ponudbo in to iz Srbije, če lastniki pohorskih granitolomov — ki so sami znani magnati, ne bodo znižali svojih cen.

Vse odborovo delo pa bo brezuspešno, ker Maribor še vedno ne bo dobil spomenika, dokler ne bo reguliran Trg svobode. Restavracijo zunanjosti mariborskega gradu — od katere naj bi bil pričetek del za regulacijo Trga svobode sprva odvisen — je že pred leti končana in sedaj se bo res treba odločiti za pričetek teh regulacijskih del. Če se bo regulacija Trga svobode vršila v takem tempu, kakor smo ga vajeni pri dosedanjih občinskih cestnih delih — najbolj nazorno se o tem Mariborčani lahko vedno prepričajo na Frankopanski cesti —, potem bo trajalo še nekaj let, preden bomo postavili na Trgu svobode spomenik kralju Aleksandru.

Nočno rajanje in 10 jurjev

Smola g. Slavoja - Stevilne tatvine na deželi

Ljubljana, 31. julija.

Gospod Slavoj, posloven človek, ki prav v teh razburkanih časih s svojimi posli zasluži čedne vsote, se je poročil pred 10 meseci. Nedavno je za soboto svojo mlado ženico, ki ji je zvesto dvoril, poslal za nekaj dni na morje. Sam pa jo je mahnil na nočno rajanje. Našel je nekdanjo staro družbo in vesele ženske. Po polnoči je bil povabljen na privatno stanovanje. Pili so kavo. Gospod Slavoj je na divanu zadremal in se prebudil pozno v jutru. Odšel je zgrevan domov. Tam je šele pogledal v debelo listnico. Z žalostjo je opazil, da je iz nje izginilo kar 10 jurjev. Kaj bo rekla ženica? Kaj početi? Javiti policiji? Ne! Naposled je stvar zaupal vendarle detektivu. Dama, ki je bila obdolžena izmikanja jurjev, je tajila. Stvar je bila zelo delikatna in diskretna. Naposled se je g. Slavoj odločil, ko je bila stvar na nekak miren način izravnana.

Na deželi se sedaj silno množe razne tatvine, ker se po raznih krajih potepajo prav sumljivi in velekriminalni tipi. Tone Sever, človek brez stalnega bivališča, je pobegnil iz kaznilnice. Z nekim pajdašem je pred dnevi vlomil pri treh posestnikih na Jesenju pri Kresnicah. Pobrala sta jim mnogo obleke, perila, obutve, dalje razno zlatnino in gotovino. Vsi posestniki so oškodovani za okoli 5000 din. — Cigan Jože Brajdič, star okoli 36 let, je nevaren tat in vlomilec. Pretekli teden je vlomil pri posestniku Štefanu Jeršetu v Šenturški Gori pri Kranju ter odnesel 1495 din gotovine. Pri vlomu mu je pomagala ciganka Rajnhard Olga. To so orožniki prijeli. Cigan jim je pobegnil. Ciganka je priznala vlom. — Mizarski pomočnik France Kopitar je star 40 let, pošteno delo mu smrdi, je že dalj časa brez posla in brez stalnega bivališča. Bil je že 14-krat kaznovan zaradi raznih tatvin. Kopitar je po poročilu kamniških orožnikov 25. julija vlomil pri posestniku Ant. Plahuti v Zdušah in mu odnesel poleg drugih malenkosti tudi 2500 din gotovine. — Po letoviščih so se začeli pojavljati razni sumljivi tipi, sleparji in pustolovci, kakor tudi vlomilci. Miha Salobir, doma iz hrastniške občine, 25 let star, se je pojavil v Dobrni ter je tam izvršil več tatvin. Izvršil je tri tatvine ter je strankam odnesel razne stvari za okoli 1500 din vrednosti. — Ljubljanska policija nadzoruje vse tujce. Iz Karlovca je bila obveščena, da je Dragotin Sabo, pristojen v Strigovo pri Ljutomeru, 25 let star, velik razbojnik. V Karlovcu je ubil enega policijskega stražnika, drugega pa hudo ranil. Nato je pobegnil proti Ljubljani.

Škofja Loka

Adaptacija. Tovarna »Šešir« že teden dni preureja in adaptira znotraj in zunaj vse prostore barvarnice. Še prej pa je tudi ta tovarna zgradila protiletalsko zavetišče za ljudi in surovine, vsako posebej.

Ni dočakal 100 let. Zadnjič smo poročali, da je Jakob Jenko, po domače Košnikov oče, izpolnil pred kratkim 99 let in tako vstopil v stoto leto. Ker se je oče počutil še kaj dobro, smo upali, da bo obhajal tudi svojo stoletnico V začetku prejšnjega tedna se je mož začel počutiti nekoliko slabše. Prosil je , naj ga prepeljejo iz Bitnja na njegov rojstni dom h Košniku pri Sv Duhu. Že po dveh dneh ga je Vsemogočni poklical k sebi. Njegov mrtvaški oder so obložili s cveticami. V soboto pa se je iz Sv. Duha proti Stari Loki razvil tako lep pogreb, da jih je bilo pri nas le malo podobnih. Želja, da bi bil pokopan na starološkem pokopališču, se mu je izpolnila. — Pokojni Jakob Jenko je bil s svojimi 99 leti čisto gotovo eden najstarejših Slovencev. Želel je, da bi mu bilo dano dočakati 100 letnico. Bil je v življenju vedno skromen in globoko veren. Bil je pravi gruntarski sin, navezan z vsem svojim žitjem in bitjem na svojo zemljo. — Naj v miru počiva!

Samo po pet dni. Kakor sproti poročamo, se mora poleg vseh drugih tekstilnih tovarn pri nas boriti ob teh časih s pomanjkanjem surovin tudi »Škofjeloška predilnica«. Že 6. in 20 julija je tovarna sporočila delavstvu, da bo prisiljena skrajšati delovni čas na 6 ur dnevno in 5 dni tedensko. Vendar pa je obakrat tovarna izdala nov odlok v tem smislu, da se dela nadaljnji teden s polnim delovnim časom. 27. t. m. pa je tovarna obvestila delavstvo, da se bo v tednu od 29. julija do 3. avgusta delalo le 5 dni. Od 5. avgusta dalje pa samo še po 5 dni na teden in le po 6 ur dnevno. Seveda, če ne bo surovin. Spričo današnje draginje bi bilo to hud udarec za delavstvo.

Nekaj o reklami

Prejeli smo:

Reklama je koristno sredstvo za uspeh, seveda, mislim, če je lepa in okusna. Naj bo že v kateri koli obliki, kar je estetsko — vabi, neokusno pa odbija in škoduje. Ne le n. pr. trgovcu, ampak estetski višini naroda, lahko bi rekli kulturi.

Pravijo: Slovenci imamo močno razvit čut za lepoto. To drži do neke meje. Včasih pa se moraš prijeti za glavo. N. pr.: Te dni so nalepili po naši beli Ljubljani na vseh vidnih mestih močno neokusne, brez znanja in občutka zrisane plakate. Menda so za neko, sicer zelo ugledno obrtno razstavo. Ali res ni nikogar, ki bi se spomnil, da je to proti dobremu okusu? Saj imamo Slovenci vendar priznane umetnike in grafike visokih kvalitet, v katerih stroko spada to delo! Pa zakaj jih imamo? Javna reklama se mora vendar izročiti v delo strokovnjakom. Kaj neki bi dejal kak tujec, ko bi tak plakat videl! — Zgražal bi se in si tako ustvaril precej slabo sliko o naši grafiki, če že ne o umetnosti sploh. Organizacije, ki prirejajo razstave ali priložnostne prireditve, naj same poskrbe, da bodo lepake dali v delo strokovnjakom, ne pa diletantom!

Ljubljana od včeraj do danes

Včeraj zjutraj in snoči je bilo prav hladno. Pravijo, da taka razmeroma nizka temperatura poleti popolnoma uvede lepe vreme. No, včeraj se po jutranjem hladu kar ni hotelo do kraja zjasniti. Popoldne je celo pritisnila od severa sem čez nevihta z močnim pišem in skromnim dežjem. Pa je bila kmalu v kraju in zvečer je že spet posijalo sonce. Davi je bilo še hladnejše kakor včeraj, saj je v Ljubljani termometer ob sedmih zjutraj, ko se šteje, da je dnevna temperatura najnižja, kazal za ta letni čas izredno nizko stopnjo, 11.2° Celzija, v Mariboru pa so imeli še manj, namreč 8° Celzija. Nebo tudi danes, ko se je prikazalo iz megle, ni bilo videti posebno čisto. Le pomalem se bo, če se bo seveda vreme utrdilo in postalo stanovitnejše jasno, kakor si ga zaman želita že toliko časa »škric« in kmet. Prvi zato, da bi se imel na dopustu čim lepše, da bi se lahko do mile volje sončil in kopal in »mešal grušč« po visokih gorah, drugi pa zaradi dela na polju.

Čimprej je treba temeljito preskrbeti za siromašne sloje

Današnji časi so hudi, pa ne za vsakega enako. Tisti, ki so že prej imeli dosti pod palcem, tudi zdaj še ne trpe hude sile, drugače pa je za siromašnejše ljudi, ki so se že prej komaj prebijali skozi življenje in iz dneva v dan komaj shajali. Pritisnila je zaradi mednarodnih spopadov in splošne negotovosti, ki je omejila dovoz nekaterih sredstev ter porabo tistih, ki so že na razpolago, velika draginja, ki še vedno narašča. Podjetja in oblasti so bile prisiljene sicer kolikor toliko zvišati plače uslužbencem, vendar ta zvišanja v ogromni večini primerov niso bila in tudi zdaj še niso taka, da bi bila v pravem sorazmerju s porastom draginje. Reveži morajo drago kupovati sredstva za življenje, tisti, ki jih prodajajo, pa so šli s cenami in neprestano še grdo tako navzgor, da zdaj siromašnejši sloji s svojim skromnim zaslužkom že ne morejo več sestavljati kraja s krajem. Bogati, ki imajo obilo sredstev v rokah, gredo s cenami navzgor — pa se izgovarjajo, da zato, ker morajo tudi oni vse dražje kupovati in da morajo tudi oni živeti. Stvar pa je precej jasna: njim gre za to, da bi ohranili isti zaslužek, medtem ko se revež z zadnjimi močmi bori za goli življenjski obstanek.

V sedanjih izjemnih razmerah so najhuje prizadeti siromašni sloji. Varnost domovine zahteva prav od njih najtežji davek. Če je vpoklican premožen človek, dom ne trpi tako občutno, toda kako naj se preživi žena siromašnega moža, ki je bil vpoklican, doma pa je pustil njo brez zaslužka in kopico nepreskrbljenih otrok, ki si ne morejo pomagati. Vojaške oblasti so ukrenile v dogovoru z najvišjimi upravnimi oblastvi vse potrbeno, da ti, pomoči tako nujno potrebni ljudje dobe podpore. Tisti, ki so jim bile naloge razdeljevanja podpor poverjene, pa naj bi poskrbeli, da bo podpora prišla čimprej in čim točnejše. Pri tej stvari naj bi oni, ki se jim slučajno bolje godi, res z vsem srcem pomislili na siromašne žene in otroke ter se z vso vestnostjo podvizali, da bodo podpore vendar že prihajale točno in v določeni višini! Čemu naj bi se prav zaradi malomarnosti v teh tolikšne sloge, pripravljenosti in medsebojne ljubezni tako potrebnih časih med hudo preizkušenim ljudstvom širilo prevratno razpoloženje? In prav nič čudnega tudi ne bi bilo, če bi se začelo širiti! Podpore se morajo dobiti, podpore morajo prihajati točno in v določeni višini, pa naj se sredstva zanje vzamejo od koder koli, najti se morajo! Strokovnjak bi sicer rekel, da bi trpelo vse naše gospodarstvo, če bi razni denarni zavodi, ki se ponašajo z milijardnimi zneski ter govore o poplavi vlog in tekočih sredstev, kreditirali organom, ki morajo deliti podpore, v ta namen potrebne zneske. Zdaj je, kakor pravijo Srbi, »preka potreba«, in če ne gre drugače, naj tudi ti mogočni zavodi odpro predale v svojih blagajnah. Dvomimo pa, da bi se bilo k temu že zdaj neizogibno zateči. Organi, ki jim je bilo ukazano, da morajo deliti podpore družinam siromašnih vpoklicancev, morajo že tudi drugače najti potrebna sredstva.

Zadnji čas je, da se to vprašanje reši temeljito in brez najmanjšega odlašanja in obotavljanja. Če se bo med ljudstvom razpredlo in razširilo nerazpoloženje, potem je popolnoma gotovo, da bo v svojem utemeljenem srdu pripravljeno nepremišljeno podleči raznim agitatorjem ter hujskačem, ki vselej poskušajo v svoje temne namene izrabiti nerazpoloženje množice. Skrajni čas je, da se vprašanje teh podpor na splošno zadovoljstvo uredi do kraja. Pri tem je treba upoštevati, da dandanašnji niso hudo prizadeti samo bajtarji, brezposelni in delavci, ampak srednji sloji na sploh, zato je vsako dlakocepsko prerešetavanje, ali tak zasluži podporo ali ne, popolnoma odveč. Brez nje so lahko samo dejansko imoviti vpoklicanci, odnosno njihove družine.

V Zvezdi zdaj že sestavljajo kip

Kamnoseki v Zvezdi so že opravili svoje delo. Reliefa sta bila vzidana v podstavek. Livarji so zdaj pričeli z delom ter že sestavljajo posamezne bronaste dele, iz katerih bo kip sestavljen. Ti deli so veliki ter tehtajo od 200 do 300 kg. Seveda se je zbralo, ko so postavljali prve dele, izredno mnogo ljudi, ki so z zanimanjem gledali, kako tako delo sploh »izgleda«. Stvar gre lepo od rok ter bo nemara končana že v dobrem tednu. Potem pa bo treba še zatolči drobne presledke med posameznimi sestavnimi deli. Kakor bi zvonili tam v parku Zvezde, tako bo donelo, ko bodo udarjala kladiva ob bron.

Zdaj, ko so začeli sestavljati bronasti kip, se človek ne more znebiti dojma, da bo za to ogromno skulpturo podstavek videti preozek in prenizek. Radovedni smo, kako bo stvar izgledala, ko bo kip docela sestavljen. Že zdaj pa govore ljudje in med njimi tudi taki, ki so »od foha«, da bo podstavek za kip prav gotovo prenizek. Monumentalen kip bi se moral, odkoder ga pogledaš, črtati na nebo s svojo silhueto, ali pa se odražati na primernem arhitektonskem ozadju. V Zvezdi pa se bo prav zaradi tega prenizkega podstavka odražal na zelenju kostanjev ter bo mnogo izgubil na svoji monumentalnosti. Sicer bomo pa natančno sliko o vsem tem lahko dobili ter si ustvarili sodbo takrat, ko bo spomenik do kraja sestavljen. Menimo pa, da se od sedanje sodbe tista najbrž ne bo mnogo razlikovala.

Celjske novice

Celjani, preskrbite si vodo! Danes od 22. ure do jutri — četrtka do pol 8. ure zjutraj bo vodovod zaradi preložitve glavnega voda na novi most v Škofji vasi zaprt. V višjih predelih mesta verjetno tudi še v četrtek ob pol 8. zjutraj ne bo dovolj vode.

Savinjska podružnica AK Skala ima drevi ob 8. v klubovi sobi sestanek. Na sporedu zanimivo predavanje o plezalnih turah iz Julijskih gora. Predava g. Janko Žagar iz Št. Jurja pri Celju. Vabljeni!

Radi sestave življenjepisa znanega šolnika, zgodovinarja in domoljuba, pokojnega vladnega svetnika Emilijana Lilek prosi g. prof. I. Orožen iz Celja vse, ki posedujejo kakršnekoli spomine iz njegovega življenja, da mu stavijo iste na razpolago.

Celjska policija je aretirala 29 letnega brezposelnega delavca Alojza G. iz Celja. Na podlagi predmetov, ki so jih našli pri njemu, so ugotovili, da je on izvršil vlom v jedilno shrambo pekovskega mojstra Mlakarja Rudolfa na Komenskega c., kjer je odnesel več jedil ,več pekovskega sladu in torbico za kasiranje. Alojz G. je star znanec varnostnih organov in je bil že večkrat kaznovan zaradi raznih tatvin. Izročili so ga okrožnemu sodišču v Celju.

Zaradi prestopka po čl. 4. zakona o zaščiti države je bil obsojen na celjskem okrožnem sodišču 40 letni delavec brez stalnega bivališča Gostinčar Franc, pristojen v Ihan pri Kamniku, rojen v Gradcu in po čl. 166. k. z. na 9 mesecev zapora.

Zaradi pretepa je bil obsojen. Na celjskem okrožnem sodišču je bila včeraj razprava proti 31 letnemu delavcu Bratuša Janezu iz Sp. Kostrivnice. Bratuša je bil obtožen, da je 2. junija v gostilni svojega brata Bratuša Franca v prepiru udaril Jurija Furmana s kolom in s planko po glavi s tako silo, da mu je preklal lobanjo in je Furman na posledicah v celjski bolnišnici umrl. Bratuša je bil obsojen na 2 leti robije in 2 leti izgube častnih pravic.

Ptuj

Smrt zlatomašnika Jakoba Cnglaka. V Ptuju je umrl v soboto zjutraj zlatomašnik Jakob Cnglak. Pokopali so ga v ponedeljek na mestnem pokopališču. Pokojni je dočakal precej visoko starost 82 let. Rodil se je namreč leta 1858 na Sladki gori blizu Boča. Bogoslovne študije je dovršil v Mariboru in bil tam tudi posvečen v duhovnika. Mesto dušnega pastirja je nastopil najprej v Selnici ob Dravi, nato pa je kaplanoval še v Št. Ilju v Slov. goricah, pri Sv. Lovrencu na Dravskem polju, v Loki pri Zidanem mostu, končno pa še v celjskem okrožju, tako v Žalcu, v Sv. Petru v Savinjski dolini in v Vojniku pri Celju. Skozi vse življenje je bil izredno skromen in tih, vedno je le delal in ni se nikoli potegoval za časti. Celo tako skromen je bil, da ni maral za župnika na kako faro, čeprav bi mesto zaradi vestnega službovanja bil lahko dobil. Skoraj deset let je živel v pokoju v Ptuju. Še bolj kot kdaj prej se je umaknil v samoto in skromnost: vsak dan smo ga videli ob palici stopicati iz tihega stanovanja za proštijsko cerkvijo k oltarju in spet domov. Kljub visoki starosti je do svojih zadnjih ur ohranil mladostno čilost in svežost duha. Nekateri so ga naravnost občudovali, s kakim velikim spominom je bil obdarjen; do svojih prvih mladih dni nazaj se je spominjal še z vso natančnostjo skoraj vsakega dogodka.

Naj mu bo ljubi Bog za vse njegovo delo, ki ga je v njegovo čast izvrševal tu na zemlji, bogat plačnik! Na hribčku v mestnem pokopališču pa naj mu bo zemljica lahka!

ZGREŠENI STREL

16

»Oprostite, toda odgovoriti mi morate na moje vprašanje. Razumete me! Ako je gospod Hubert mislil, da ima razlog za ljubosumnost in se je zaradi tega s kom prepiral, bi bil to lahko nagib za umor.«

Preplašena se je zdrznila in položila roko na usta. To je bila levica in drago kamenje na roki se je zableščalo.

»Toda, ne... ne...« je zasopljeno zamrmrala. »Tega ne bi mogla verjeti... In tega tudi verjela ne bom!«

»Torej, nekaj je le bilo?«

Ona ni gledala detektiva. Njene oči so ždele na lastni sliki v ogledalu toaletne mizice.

»Ne,« je tiho zamomlala.

»Se mar gospod Hubert ni nikdar prepiral s svojim tajnikom?«

Vera Towley se je sunkovito obrnila, da je njena svilena večerna obleka zašuštela.

»To ni bil Artur!« je vzkliknila. »Pa menda ne boste rekli, da ga je Artur ubil. On ga prav gotovo ni ubil, jaz to vem. To vem zagotovo.«

Ni se zavedala, kako se je izdala s temi besedami.

»Od kod to veste?« je vprašal Slad.

Nenadoma je obstala. Oči so se ji raztegnile, ko je spoznala, kaj vse je povedala.

»Sam mi je to povedal. Obljubil mi je, da ne bo ničesar storil, nič, kar...«

»O Bog,« je zastokala in povesila glavo. Slad ji je nežno pomagal. Druga dva pa sta stala zraven in se trudila, da bi bila stroga. Toda upognjena ženska prikazen pred njima je bila videti neizrečno zanimiva. Vera je dvignila svoje črne oči, ki so bile vlažne.

»Pa ga menda ne boste aretirali?«

Slad je odkimal z glavo.

»Ne bomo, toda vi nam morate povedati, če sta se ona dva kdaj prepirala zaradi vas.«

»Samo... samo enkrat,« je tiho odgovorila.

»In?«

»Nič.« Prepirala sta se zaradi mene. Toda Artur je dal častno besedo, da se ne bo več prepiral«.

»Ali sta drug drugemu grozila?«

»Ne. Dogovorila sta se, da bosta vse pozabila.«

»Toda Arthur Bandillo tega ni pozabil, ali ne? Vi ga ljubite. Priznajte!«

»Da...« je končno priznala.

»In vaš oče ne bi pristal, da bi se poročili z navadnim tajnikom, ali ne?«

Prikimala je z glavo. Policaji so odšli iz sobe, ona pa je ostala negibna na svojem mestu, obrnjena stran od luči in ogledala.

»In sedaj, gospoda,« je rekel Slad, ko so stopali po hodniku, »lahko že izbiramo med Edvinom Ruvanom in Arthurom Bandillom. Ta zadevščina z denarjem meri bolj na tajnika. Zdi se mi sijajna poteza vlomiti v predal, vzeti denar in nato prijaviti vlom«.

»Da, to bi bilo prav res silno lokavo,« je pripomnil Calam.

»Toda Bandillo ni bil tisti moški, ki je napadel sobarico,« je pripomnil Clineton, ko so prispeli do stopnic. »On je bil ta čas v obednici.«

»Tudi Edvin je bil v obednici,« je dejal Calam.

»Trenutek!« ju je ustavil Slad in pokazal na sobo zraven sebe. »Tukaj še nismo bili. In v eni teh sob je Terr videl neko prikazen, kako je izginila. Ali je šel kdo od tamle«, se je obrnil k policaju, ki je držal stražo pred kopalnico, odkar smo mi prišli?«

»Nihče, gospod!«

Vstopili so v prvo sobo, v skromno opremljeno sobo z majhno knjižno omaro in pisalno mizo pred oknom. Nekaj stolov je bilo v sobi, zraven pisalne mize pa košara za papir. Ob zidu je bil divan, zraven pa svetilka.

Tudi druga soba je bila odprta. Zdi se, da je bila to spalnica. Oprava je bila okusna in praktična. Ob spodnjem delu postelje je stal stolček, na katerem je bila vaza z rdečimi in rumenimi krizantemami.

»Neumnost je semkaj postavljati stolček,« je pripomnil Calam in odprl omaro.

»Ruvan je nosil druge obleke. Te so gotovo Bandillove obleke.«

Toda Slad se ni oziral na Calamove opombe. Nagnil se je nad pisalno mizo, ki je bila podobna oni drugi, katero so videli v prejšnji sobi. Na mizi so ležali razni papirji, črnilnik, koledar, peresa, radirka, svinčnik in pivnik z več že obrabljenimi listi.

»Videti je, da se tu včasih tudi dela,« je rekel Slad in nenadoma vzkliknil: »A, to je pa zanimivo!«

Druga dva sta pristopila k pisalni mizi. Slad je s prstom pokazal na dve še vlažni in lepljivi črti na pivniku, ki je služil kot podloga za pisanje. Ti dve črti sta bili v sredi in sta očitno zvirali od kake kuverte.

»Tukaj je nekdo še nedavno lepil kuverto in jo posušil na tem pivniku. Kje je lepilo? Tukaj na mizi ga ni.«

Clineton ga je našel v omari zraven papirjev in drugih stvari. Slad je ponovno stopil k mizi, potegnil svoje povečevalno steklo iz žepa in začel pregledovati črnilne odtiske na pivniku. Te sledi so bile bolj čiste na pivniku kakor na papirju, ki je služil kot podloga. Počasi je pregledoval pivnik kos za kosom in končno obstal pri nekem mestu.

»Poglejte malo, Clineton, in povejte, kaj ste prebrali?« je rekel in mu ponudil svoj povečevalnik.

»‚Draga, Vera'« Ena črka je zbrisana, pa tudi črka »r« v imenu ni popolnoma čitljiva, toda kaj drugega ne more biti.«

»Ali ne opazite nič drugega, Clineton?«

»Nič posebnega,« je odgovoril Clineton in se ponovno sklonil nad pivnik. Znova je začel pregledovati tisto mesto na pivniku, vedoč, da mora še nekaj videti, sicer mu Slad ne bi zastavil tega vprašanja. Končno je rekel:

»Črnilo je še čisto plavo...«

»Tako je! To pomeni, da sta bili ti dve besedi napisani še čisto pred kratkim časom in da se črnilo še ni moglo posušiti in počrnitil«

»Vi mislite, da je to napisal Bandillo zvečer?« je vprašal Calam.

»Da, pa zakaj? Gospodična Towley ni niti z besedico omenila, da je dobila neko pismo. Še eno: to je edini del pisma, ki je bil posušen s pivnikom. To pomeni, da znabiti ni dovršil pisma, ali pa se je premislil. Pojdimo! Mi moramo gospodično Towley vprašati še za nekatere stvari.

Na hodniku se je Calam nekoliko jezno glasil:

»Ne razumem, kaj bi nam moglo to pomagati pri iskanju Ruvanovega morilca.«

»Kako da ne?« je vprašal Slad.

»Vera Towley je izjavila, da tega Bandillo ni storil in pri tem bo ostala. To je gotovo. Videti je, da zares ne ve, kdo je to storil, če ga sama ni ubila. V tem času bi utegnil pravi morilec...«

»Pravi morilec!« ga je prekinil Slad. »Povejte mi, kdo je pravi morilec in jaz bom za trenutek...«

Od tu in tam

Jugoslovanska delavska organizacija Jugoras, katere glavni odbor je zboroval te dni v Belgradu pod predsedstvom podpredsednika glavnega odbora Mitiča, se je v svoji spomenici izrekla proti sedanjemu liberalno-kapitalističnemu načelu v gospodarstvu iz razlogov, da se je ta sistem preživel in da je prišel v navzkrižje z razvojem naših narodnil sil in s tem tudi z najvišjimi državnimi interesi. Organizacija pravi dalje, da se je treba odreči na vsak način sedanjemu sistemu, katerega je v glavnem vodila masonerija, kajti dovedel je samo do obogatitve peščice domačih in tujih kapitalistov. Resolucija dalje pozdravlja napore predsednika organizacije in predsednika vlade g. Cvetkoviča za uvedbo temeljitih reform v vsem našem socialnem in gospodarskem življenju s tem, da se pri nas uvede nov družabni red, in sicer tako na političnem, socialnem, gospodarskem in na kulturnem polju.

Predstavniki mlinske industrije imajo popolnoma svojske predloge za rešitev krušnega vprašanja v naši državi. Ker se je pojavila bojazen, da bi utegnilo pri nas zmanjkati pšenice za peko kruha, je povedal zastopnik mlinske industrije dr. Palič iz Belgrada tale predlog: Če naj ima kaka štednja v tem pogledu uspeh, je treba vpeljati tri dneve v tednu, ko peki kruha ne bodo smeli peči. Palič pravi, da je prepričan, da se bo na ta način mnogo prihranilo, kajti ljudje pojedo manj starejšega kruha, kakor pa svežega. Po njegovem mnenju bi bilo nesocialno, če bi skušali vpeljati enoten kruh za vso državo, kajti prizadeti bi bili najbolj revni sloji, ki jim je kruh glavna hrana in kateri ponavadi peko koruzni kruh, ki je cenejši. Uvedba dvovrstnega kruha bi bila prav tako neprimerna, dokler pri nas ne bi uvedli tako stroge in prožne kontrole, ki bi preprečila vsako zlorabo na katerikoli strani. Po mnenju dr. Paliča zunanji zgledi niso merodajni. Prav tako bi bilo napak, če bi pšenično moko mešali z koruzo. Mlini bi si za tako mešanje morali narediti posebne priprave, ki bi pa spet povzročile nove stroške. Zato vztraja pri svojem predlogu, da bi bilo treba na teden vpeljati tri »brezkrušne dneve«. Njegovo predlog pa je tako boleč in daljnosežen, da je verjetno, da bo povzročil veliko razburjenje zlasti med tisto ljudsko plastjo, katere glavna hrana je kruh.

Tovarna aluminija v Lozovcu pri Šibeniku je v treh letih svojega obstoja silno povečala svojo proizvodnjo, kakor tudi obseg svojega obrata. Do nedavnega je bila tovarna edina v Srednji Evropi, ki je izdelovala čisti aluminij. Danes zaposluje okrog 500 delavcev in nameščencev. V treh letih je svojo proizvodnjo početvorila, kajti število peči se je od 16 povečalo na 54. Dnevno proizvaja tovarna po 8500 kg čistega aluminija. Povrh tega je bila zgrajena tudi nova tovarna aluminijevega oksida, katerega je prej dobivala iz Most pri Ljubljani. Za razvoj tovarne so dane vse možnosti. V neposredni bližini so ležišča boksitne rude, povrh tega pa je zraven morje, ki omogoča cenejši prevoz aluminija kakor pa železnica.

Učinek prisilnega odkupa zalog žita in koruze se pozna sedaj v pasivnih krajih, kjer je zaradi hude letošnje zime začelo primanjkovati hrane za ljudi in živino. Okrog 3000 vagonov raznega žita je vlada poslala v te kraje, vendar pa vseh potreb ni mogla pokriti. Potrebne bo zlasti še veliko koruze, katere pa pri nas v državi ni več dosti, zato pa je bilo treba dobiti blago iz tujine. Iz Bolgarije bo prispelo 1000 vagonov. Če bi se pa primerilo, da bi tudi ta količina ne zadostovala in bi zunaj ne mogli več kupiti koruze, bo vlada prisiljena v pasivne kraje namesto cenene koruze poslati dražjo pšenico. Pokazalo pa se je v nekaterih primerih, da so v siromašnih krajih s pšenico nezadovoljni in da so ljudje dobljeno pšenico prodajali naprej trgovcem. Pač pa skušajo tako stanje izrabiti nekateri žitni trgovci, ki pravijo, da je zmanjkalo koruze zgolj zaradi tega, ker je ukinjena svobodna prodaja.

Zagrebški pokojninski zavod je povišal zaradi draginje plače svojim nameščencem. Nameščenci so si več mesecev prizadevali, da bi dobili doklado zaradi stalnega podraževanja življenjskih potrebščin. Upravni odbor zavoda je nazadnje prošnjam ustregel in zvišal plače takole: uslužbencem, ki so prejemali plačo do 2000 din, za 20 odstotkov, pri plačah od 2000 do 3000 za 15% in pri plačah od 3000 do 4000 din za 10%.

Finančni minister dr. Juraj Šutej se mudi že nekaj dni na Bledu in je bil med drugim sprejet tudi v avdijenco pri knezu-namestniku Pavlu in mu predložil v podpis osem proračunskih dvanajstin, ki stopijo v veljavo že jutri. Dr. Šutej bo imel danes zvečer v ljubljanskem radiu govor o dvanajstinah, opoldne pa bo dal posebno izjavo časnikarjem, v kateri bo razložil glavne značilnosti proračunskega predloga.

V Zagrebu so začeli na banski oblasti razpravljati o občni uredbi za zagrebško vseučilišče. Nedavno izdana banova uredba je razočarala vseučiliške činilce, ki so takoj izrazili željo, da bi se vprašanje ponovno vzelo v pretres in izdala nova uredba, pri katere sestavljanju naj bi sodelovali tudi zastopniki univerze. Ban je želji ustregel in tako je bila včeraj v Zagrebu prva konferenca, katere so se udeležili zastopniki vseh fakultet in komercialne visoke šole. Ban dr. Šubašič je sprva prisostvoval seji in dal nekatera navodila, nato pa je vodil sejo podban dr. Krbek, ki je bil prej redni profesor zagrebške univerze. Zastopniki vseučilišča so mnenja, da mora nova uredba zagotoviti več avtonomije in svobode najvišjemu hrvaškemu znanstvenemu zavodu.

V hrvaški banovini z veliko previdnostjo prebirajo vrste občinskih tajnikov in blagajnikov v hrvaških občinah. Banska oblast je vse te občinske uslužbence prevzela v banovinsko službo in je tako ustvarila možnost, da se razredčijo njihove vrste. Pri tem imajo Hrvatje v mislih zlasti tiste uslužbence, ki so prišli na občine po zaslugi protihrvaških režimov, obenem pa so bili s posebnimi odredbami tako temeljito zavarovani, da jih nobena oblast skoraj ni mogla premakniti z njihovega mesta. Ko pa je prišla nova doba na Hrvaškem, so merodajni pohiteli, da so dobili tudi občinske uslužbence pod svoje nadzorstvo na ta način, da je banska oblast prevzela od občin na svoje breme vse tajnike in blagajnike iz razloga, češ da opravljajo ti občinski uslužbenci večino poslov za državo in za banovine in je zato prav, da jih plačuje banovina. Občine so dolžne dajati le 10% plač svojih tajnikov in blagajnikov banovini kot povračilo za tisto delo, ki ga uslužbenci opravljajo zgolj za občino. Posebna komisija, ki deluje v Zagrebu, sedaj vestno preiskuje, kako se je vsak občinski uslužbenec obnašal prej, ko je šlo hrvaškemu narodu bolj težko. Po teh merilih in po njegovih šolskih kvalifikacijah ga bodo postavili na novo mesto. Dogajalo se je namreč velikokrat, da so bili v občinske službe postavljeni na boljša mesta ljudje, ki niso imeli niti delne predpisane šolske izobrazbe in delovne prakse. Zanimivo pa je, da je dobila banska oblast tudi veliko prošenj prosilcev s fakultetno izobrazbo, ki prosijo za občinske tajnike v večjih krajih.

Dan po ločitvi KINO UNION Telef. 22-21
Duhovita komedija - Ob 16. 19. in 21. uri
V glavnih vlogah: Luise Ullrich - Hans Söhnker - Hans Riemann in drugi
Pozor! Obenem predvajamo najnovejši barvan modni film

Napad s kupnimi pogodbami nehal

V 4 mesecih 666 kupnih pogodb za 55,162.298 din - Za drugega je šel v arest - Za staro železo huda kazen - Zabavljač čez državo

Ljubljana, 31. julija.

Zadnje štiri mesece je bila zemljiška knjiga naravnost bombardirana s kupnimi pogodbami, saj so bili dnevi, ko je zemljiškoknjižni urad prejel do 12 in še več kupnih pogodb, ni pa bilo dneva, da jih ne bi zaznamoval po pet novih. Vse je drvelo s predlogi za prenos lastninske pravice na podlagi pogodb. Tudi zemljiškoprometna komisija je bila vedno oblegana s prošnjami za odobritev pogodb in tudi pisarna v sobi št. 36 je dnevno imela polno dela z legalizacijami podpisov prodajalcev na pogodbah. Sedaj je nekaj dni mir. Pisarna v tem pogledu ni izvršila nobene legalizacije, zemljiškoknjižni urad pa ima od včeraj naprej mir. Niso prinesli nobene pogodbe. Bombardiranje urada s kupnimi pogodbami je torej začasno nehalo. Tudi zemljiškoprometna komisija sedaj počiva.

Pravijo veščaki in dobro informirani krogi, da je tudi na realitetnem trgu nastopilo pravcato mrtvilo, da se nikdo ne gane, da se vsi nekam skrivajo in iščejo oddiha pred hudimi napori. Tudi posredovalci tarnajo, da ni nobenega posla. Koliko časa bo vladalo premirje na nepremičninskem trgu, ne moremo točno napovedati. Mogoče je, da so se špekulanti z zemljišči upehali in da so že vse svoje kapitalije in denarce pošteno in pametno investirali v zemljišča.

Prav velezanimivi so podatki iz zemljiške knjige, koliko kupnih pogodb je zemljiškoknjižni urad zaznamoval v zadnjih štirih mesecih. Ogromni milijoni so bili investirani v nepremičnine! V štirih mesecih je bilo zaznamovanih 666 kupnih pogodb za celotno kupno vrednost 55,162.298 din. Julij je sicer zaznamoval najnižje število kupnih pogodb, 131 namreč, toda od vseh mesecev najvišjo vsoto 17,389.063 dinarjev. Najdražje je bil prodan neki svet ob Tyrševi cesti nasproti kavarne »Evrope«, ko je bil m² okoli 1325 din. Prodano je bilo okoli 2580 m² za 3,431.600 din.

*

Zgodi se dostikrat, da kak obsojenec najame tujega človeka, da gre mesto njega odsedet v zapore kazen proti dogovorjeni nagradi. Lepi Tonček je bil pri okrajnem sodišču obsojen zaradi malenkosti na 9 dni zapora. Bil je v škripcih, kajti doma mu je bilo težko povedati pravi vzrok, da bo za 9 dni odsoten z doma. Njegov prijatelj Gustl je našel mladega Rudolfa, ki je bil takoj pripravljen odjadrati v zapor proti nagradi 300 din. Rudolf je kazen odsedel pod Tončkovim imenom. Imel pa je smolo, da so prav, ko je kazen prestal, dognali, da ni pravi Tonček. Ta je ob nagrado, Rudolf pa bo imel sitnosti s sodiščem.

*

Letos spomladi so se cene staremu železu sila dvignile. Poprej je bila cena od 0.25 do 0.50 din za kg po kakovosti železja in tudi kakšen je bil material. Navadno železo je imelo nizke cene. Baker, cin in medenina pa so že poprej imeli svoje višje cene. V deželo je bilo vrženo čudovito učinkujoče geslo: »Zbirajte staro železo!« In ljudje so začeli voziti na cizah in vozovih staro železje k trgovcem v Ljubljano, ki so potem vagone in vagone starega železa odpošiljali KID na Jesenice in še v druge tovarne. Razvile so se velike špekulacije. Staro železje so plačevali po 1.50 do 2 din kg. Ni čuda, da so se kmalu tudi v tej trgovski panogi pojavili mladi tatovi. Kradli so staro železo kar na debelo in ga prodajali drugim trgovcem. Celo z vagonov so železo jemali in ga vnovič prodajali.

Samski hlapec Tone H. in pekovski pomočnik Gustl Š. sta se v začetku aprila sestala in si potožila svoje križe in težave. Bila sta brez pare v žepu. In prišla sta na idejo. Vedela sta, da je na dvorišču Mihe Kavčiča tam na Celovški cesti, ne daleč od remize, na kupe starega železa. Splazila sta se skrivaj tja in odnesla po malem 447 kg starega železa v vrednosti 1500 din. Mesto KID sta sama to železo pretopila v dinarčke. Dobila sta čedne kovače. Tone je drugače premeten uzmovič in je bil že večkrat kaznovan. Pred malim kazenskim senatom sta bila včeraj obtožena vlomne tatvine. Priznala sta, toda izgovarjala sta se, da sta trpela pomanjkanje in da sta bila lačna. Bila sta obsojena: Tone H. na 1 leto robije in 240 din denarne kazni, njegov kompanjon pa na tri mesece strogega zapora in 60 din denarne kazni.

*

V teh hudih in razburkanih časih se najdejo ljudje, ki brezvestno in nesramno sramote našo državo in našo vojsko. Janez Lončar, oženjen možakar, ki je zapustil družino, človek brez stalnega bivališča, je 2. maja beračil po Škofji Loki, posebno okoli kolodvora. Kdor mu ni dal milodara, je vsakogar nahrulil. Stopil je tudi k nekemu orožniku-naredniku in ga sprva prav milo poprosil za dinar. Orožnik ga je opozoril, da je beračenje okoli kolodvora prepovedano. Berač se je razjezil in začel silovito grdo, nesramno in brezvestno blatiti našo državo in vojsko, hkratu pa hvaliti staro Avstrijo. Bil je celo nasilen. Pred sodniki malega kazenskega senata se je berač na vse pretege izgovarjal in zatrjeval, da je bil nekoliko jezen na orožnika. Zaradi zločina po čl. 2, zakona o zaščiti javne varnosti in reda v državi je bil Janez Lončar obsojen na 1 leto robije. Ima že mnogo drugih kazni zapisanih v kazenskih registrih.

Murska Sobota

Težave s sušenjem žita na njivah. Letošnje muhasto vreme in skoraj vsakodnevni dež dela preglavice prekmurskemu kmetu, ker ne more posušiti žitaric. Redki so dnevi brez dežja in takrat ljudje kopice (križe, kjer je zloženih 21 snopov) razložijo po njivah, da bi se snopi čim boljše posušili. Zvečer snope spet zlagajo v kopice-križe in največkrat je ponoči ali drugi dan dež ter je spet treba snope sušiti. To delo se ponavlja z dneva v dan in nič ne izgleda, da bi se vreme izboljšalo. V nekaterih krajih je zaradi prevelike moče začelo žito že kaliti, kar na njivah. Ker je potrebno 10—14 lepih sončnih dni, da se slama in zrnje na njivah posuši, si nekateri kmetje pomagajo na ta način, da žito omlatijo in nato zrnje sušijo na soncu ali kje na podstrešju. Slabo vreme nagaja, da že itak slabši pridelek kot je bil prejšnja leta, ne morejo lepo pospraviti. Letos bodo v tistih krajih, kjer imajo kozolce, le boljše odrezali.

Nista jo ubila, temveč je umrla naravne smrti. Pred kratkim se je raznesla po Prekmurju in tudi po nekaterih časopisih novica, da sta v Gaberju oče in mati ubila svojo 15 letno hčerko, ker sta zvedela, da je noseča. Dalje so govorili, da sta bila oče in mati aretirana in odvedena v zapore okrožnega sodišča v Soboti.

Vendar se je pozneje zvedelo, da so vse te novice zvite iz trte in je dekle, ki je bila stara 20 let ne 15 in se je pisala Smej Marija iz Gaberja, umrla naravne smrti, zaradi neke porodične bolezni, kar je ugotovila tudi zdravniška komisija. Smej Marija je dan pred smrtjo porodila mrtvorojeno dete. Oče in mati sta s hčerko lepo postopala in ji preskrbela prav lep pogreb.

S koljem so ga ubili. Preteklo soboto so se vračali domov štirje fantje skozi vas Kapca. Pri pokopališču so jih počakali kapški fantje in jih napadli s kolji. Žrtev napada je bil Lackovič Štefan iz Hotize, ker je bil na mestu mrtev. Vse krivce so orožniki takoj prijeli in jih spravili na varno. Ljudje se zgražajo nad takšnim divjaštvom in pričakujejo, da jim bo roka pravice odmerila zasluženo kazen.

Prekmurje svojim novomašnikom. Prekmurje se letos ponaša z velikim številom novomašnikov. Vsako nedeljo v kakšnem kraju obhajajo novo mašo. Velika slovesnost bo v nedeljo v Beltincih, kjer bodo trije salezijanci-novomašniki iz vasi Lipovec kar naenkrat peli novo mašo. Globokoverno prekmursko ljudstvo z veseljem sprejema novomašnike, ker so se odločili za duhovniški stan in jim izkazuje hvaležnost že v naprej za delo, ki ga bodo naredili za krščansko življenje v svetu.

Športne vesti

Velika atletska prireditev v Splitu. V nedeljo je bila v Splitu velika atletska prireditev, katere so se poleg domačinov udeležili tudi atleti iz Zagreba in Belgrada. Doseženih je bilo nekaj prav dobrih rezultatov.

Tek na 100 m: 1. Despot (Hajduk) 11.3.

Skok v višino: 1. Abramovič (Hašk, Zagr.) 185; 2. Tasič (Rusija, Belgr.).

Met diska: 1. Kovačevič (Concordija) 40.80; 2. Ščetinin (Rusija) 34.37.

Tek na 400 m: 1. Despot (Hajduk) 50.1; 2. Bitalič (Hajduk) 53.3.

Met krogle: 1. Kovačevič (Concordia) 14.13; 2. Glibo (Hajduk) 13.30.

Skok v daljavo: 1. Lenart (BSK) 6.94; 2. Gal (Zrinjski, Osijek) 6.52.

Tek na 800 m: 1. Flas (Hašk) 2:01.5; 2. Marič (Hajduk) 2:10.

Triskok: 1. Gal (Zrinjski) 13.49; 2. Simunovič (Hašk) 13.10.

Tek na 200 m: 1. Despot (Hajduk) 23.8; 2. Junek (Concordia) 24.7.

Skok s palico: 1. Ivanuš (Concordia) 3.30; 2. Lenart (BSK) 3.10.

Met kopja: 1. Kovačevič (Concordia) 49.53.

Tek na 15.000 m: 1. Fischbach (BSK) 4:21; 2. Rem (Jugoslavija) 4:28.4.

Štafeta 4 krat 100 m: 1. Hajduk 45.5; 2. BSK 46.8; 3. Krupa 47.5.

Tekmi je prisostvovalo okrog 1500 gledalcev.

Atletsko prvenstvo Slovenije. Slovenska atletska zveza razpisuje za dne 3. in 4. avgusta t. l., t. j. v soboto in nedeljo, prvenstvo podincev Slovenske atletske zveze. — Tekmovanje se bo začelo v soboto ob 16, v nedeljo ob 15. Prostor prireditve obiavjmo pravočasno. Tekmovanje bo v naslednjih disciplinah, in sicer v soboto: 200 m, 800 m, 5.000 m, 400 m zapreke, skok v višino, skok v daljavo, met krogle in met diska; v nedeljo: 100 m, 400 m, 1.500 m, 10.000 m, 110 m zapreke, skok s palico, triskok, štafeta 4 krat 100 m, met kopja in met kladiva. — Prijave se bodo sprejemale strogo pol ure pred pričetkom tekmovanja. Pravico do nastopa imajo vsi verificirani atleti. Atleti, ki imajo zabrano zaradi prehoda ali so kaznovani, nimajo pravice nastopa. Tekmovanje bo po pravilih in pravilnikih ASKJ.

Vremensko poročilo »Slov. doma«

Kraj	Barometersko stanje	Temperatura v C° največja	Temperatura v C° najmanjša	Relativna vlaga v %	Oblačnost od 0—10	Veter smer, jakost	Padavine m m	Padavine vrsta
Ljubljana	767·7	22·2	11·2	87	10	0	1·1	dež
Maribor	767·9	15·0	8·0	80	3	0	2·0	dež
Zagreb	765·1	23·0	8·0	90	4	0	0·1	dež
Belgrad	764·9	24·0	16·0	60	3	NE_2	—	—
Sarajevo	764·7	21·0	13·0	80	10	0	—	—
Vis	761·3	20·0	16·0	90	0	NW_5	—	—
Split	761·8	30·0	17·0	40	3	NE_4	—	—
Kumbor	759·6	29·0	22·0	70	5	E_3	—	—
Rab	763·6	24·0	16·0	50	0	0	—	—
Dubrovnik	759·6	29·0	22·0	60	6	NE_3	—	—

Vremenska napoved. Pretežno oblačno, sicer nobenih bistvenih sprememb sedanjega vremena.

Koledar

Danes, sreda, 31. julija: Ignac, Ognjeslav.
Četrtek, 1. avgusta: Vera, Petra.

Obvestila

Nočno službo imajo lekarne: dr. Piccoli, Tyrševa cesta 6; mr. Hočevar, Celovška cesta 62; mr. Gartus, Moste, Zaloška cesta 47.

Natečaj za sprejem v strokovno šolo za otroške sestre-negovalke v Ljubljani, Lipičeva ul. (Dečji dom kraljice Marije) je razpisan v »Službenem listu« z dne 27. julija t. l. 60. kos, kjer so razvidni vsi sprejemni pogoji.

Proslava 30 letnice Prešernove koče na Stolu: L. 1939 je podružnica SPD v Kranju proslavila 40-letnico svojega obstoja skromno in tiho o priliki svojega rednega občnega zbora. Ta jubilej je slovesno proslavila ob priliki otvoritve novega Valvazorjevega doma pod Stolom. Letos je minilo 30 let, od kar je navedena podružnica v Kranju otvorila Prešernovo kočo na Stolu. V nedeljo, dne 11. avgusta t. l. bo podružnica SPD v Kranju na najvišjem vrhu Karavank pri Prešernovi koči tiho in skromno proslavila 30 letnico obstoja te postojanke. Na to proslavo opozarjamo planince, da se je bodo udeležili v čim večjem številu.

— **Uprava policije v Ljubljani** opozarja javnost, da društvo »Naša skrinja« v Ljubljani (predsednica Šarc Marija) nima oblastvenega dovoljenja za zbiranje prostovoljnih prispevkov v društvene namene odnosno za postavitev propagandne slovenske hišice.

Umetnostnozgodovinsko društvo v Ljubljani priredi v sredo, 31. julija izlet v Dolenji in Zgornji Logatec, v Grčarjevec in Planino. Odhod s Kongresnega trga ob dveh popoldne. Priglasiti se je v trgovini Podkrajšek na Jurčičevem trgu danes do enajstih. Avtobus 30 din.

Naknadni pregled motornih vozil, ki služijo javnemu prometu (avtobusi, avtotaksiji), bo za drugo polletje v Ljubljani na Bregu štev. 20, dohod z Novega trga dne 3. avgusta 1940 od 8 do 10. Pri tej priliki bodo pregledana tudi vsa druga motorna vozila, ki letos iz kakršnega koli razloga še niso bila pregledana odnosno odobrena za promet v letu 1940. Ker se sme obratovati samo s pregledanim vozilom, ki je opremljeno z ovidenčno tablico za leto 1940, opozarja uprava policije event. zamudnike na posledice.

Pri škropljenju cest in ulic se je res že tudi pripetilo, da je tega ali onega zadel curek in ga zmočil. Namenoma se to seveda zgodi le izjemoma, vendar naj pa v takem primeru oškropljeni takoj javi uslužbenca mestnemu cestnemu nadzorstvu hkrati s številko voza in s podatki, kdaj in kje se je zgodilo. V splošnem so take stvari seveda ne dogajajo, pač se pa večkrat primeri, da je kdo oškropljen na cestišču, če se škropilnemu avtomobilu ali tramvaju ne ogne. Škropilci imajo strogo naročilo, da moralo paziti na hodnike in škropiti predvsem le cestišče, toda ljudje se s cestišč ne umikajo, a voz mora hiteti ter škropilec lahko koga pregleda. Sedaj, ko manjka bencina in šoferjev, morajo avtomobili hiteti, da opravijo svojo nalogo, in zato tudi ne morejo tolikokrat poškropiti vseh cest kakor so jih škropili prej. Zato škropilne avtomobile le redko vidimo v stranskih ulicah, kjer je malo prometa, saj je treba v prvi vrsti gledati na najbolj prometne ulice in ceste, da so poškropljene. Opozarjamo pa pešce, naj ne hodijo po cestiščih, temveč samo po hodnikih, če nočejo biti deležni hladne prhe. Hkrati naj pa občinstvo upošteva tudi izredne čase in pomanjkanje bencina ter šoferjev, ker je sedaj nemogoče natanko opraviti vse veliko delo.

Kdo bi si bil mislil, da bo nova »Zvezda« taka!

Najprej moramo opozoriti, da je **Zvezda sedaj urejena samo začasno,** ker jo bo treba šele jeseni pričeti pomlajevati in obnavljati. Ostareli kostanji se bodo morali s časom umakniti mladim platanam, lipam ali drugemu drevju, da bo Zvezda še bolj slikovita in prijetna. Predvsem je bilo pa treba v Zvezdi napraviti prostor za spomenik kralju Aleksandru I. in okolico spomenika pripraviti za slovesno odkritje. Ljubljanski meščani so bili prav zadovoljni, ker ureditev Zvezde ni zavlekla odkritja spomenika, saj so bila vsa dela končana že 13. julija. Če bi pa slavnost ne bila že mnogo prej odložena, bi bila Zvezda za odkritje pripravljena tudi že na Vidov dan, torej že tedaj, ko še podstavek spomenika ni bil gotov. Tako so tudi utihnili zelo priljubljeni očitki, da mestna občina ljubljanska dela zavlačuje namenoma.

Sicer pa delo Zvezde ni bilo majhno delo, saj je bilo treba urediti 10 800 kv. metrov njene ploščine. Njene stranice niso enake, vendar je pa Zvezda na daljši strani dolga 153 m ter 81 m široka, da celotni obseg Zvezde znaša 450 m, torej blizu pol kilometra.

Predno so pričeli mestni delavci podirati kostanje, so nekateri Ljubljančani tudi računali, kako lepo bi bilo, če bi Zvezdo zravnali v popolnoma vodoravno lego, tako da bi bilo s Šelenburgove ulice v Zvezdo morda nekaj stopnic navzdol, na spodnji strani pa nekaj stopnic navzgor. V mislih so si predstavljali, kako krasno bi mojster Plečnik vse to uredil in okrasil z vodometi sredi cvetličnih parketov med skupinami visokega drevja. Vse te lepe načrte je pa kar odpihnila ugotovitev, da Zvezda od Šelenburgove ulice navzdol visi skoraj za polnih 5 m ali natanko za 4.80 m! Kje naj bi sedaj Ljubljana dobila milijone samo za odkopavanje zemlje in za nasipanje spodnjega dela tako zravnane Zvezde? O drugi stroških za monumentalno okrasitev te velike ploskve pa ne smemo v sedanjih časih niti govoriti.

Ker je bil pa na prostoru sedanje Zvezde nekdaj kapucinski samostan in je precej čez polovico Zvezde proti Šelenburgovi ulici zavzemal dobro obdelani kapucinski vrt, je pod prej omenjenim peskom debela plast lepe vrtne zemlje. S to rodovitno črno prstjo so napravili nove gredice, ki merijo 5290 kv. m. Gredice so obrobili z zeleno rušo v dolžini 1210 m. Ker so bile pa gredice namenjene za zelene trate in za posetev s travo, je bilo rodovitno vrtno zemljo potrebno podložiti z ilovico, ki ne prepušča vode. S travo posejane gredice morajo biti namreč vedno vlažne, ker bi drugače trava v vročini ne bila ozelenela in bi bili vrabci in golobje seme prav v kratkem pobrali iz suhe prsti. Za dovoz ilovice od ribnika v Tivoliju za podlago tratam v Zvezdi ter za prevoz in odvoz nerabnega gradiva je bilo treba mnogo domačih in najetih voznikov. Treba je bilo prepeljati nad 1000 kub. m zemlje in drugega gradiva, saj ni ostal niti en kv. meter Zvezde nedotaknjen! Mestni vozniki so prevažali gradivo 424 delovnih ur, najeti vozniki pa celo 1814 delovnih ur. Ker je pa v Zvezdi ostalo še precej dobre humozne prsti, so jo zvozili na Hribarjevo nabrežje ter z njo nasuli dolge grede na opornem zidovju Ljubljanice. Tako je tudi Ljubljanica poživljena s širokim in dolgim zelenim pasom trave na sivem zidovju ob straneh monumentalnega stopnišča pod Gerberjevo hišo od tromostovja pa gori do Filharmonije. Samo za posetev trat je bilo treba 240 kg semena raznovrstnih trav, ki napravijo najlepšo rušo. Sedaj je bila trava že pokošena in jo bodo kosili vsakih 14 dni, da bo ruša gosta in zelena kakor žamet.

Predvsem je bilo pa treba Zvezdo tudi kanalizirati, kar se je tako posrečilo, da se ob nalivih voda kar obriše s poti in s trga okrog spomenika. Vsa kanalizacija je dolga 725 m ter je Mavričevo podjetje položilo 544 m, sam mest. kanalski odsek pa 181 m betonskih cevi različne velikosti. Narejenih je bilo 17 čistilnih jaškov in 41 požiralnikov. Za razsvetljavo je Mavričevo podjetje položilo 281.22 m betonskih cevi za električno napeljavo v kablu. Začasno razsvetljuje Zvezdo 6 visokih kandelabrov z obločnicami.

Črni dnevi v francoskem ujetništvu

Kakor jih opisuje ujeti nemški letalski narednik poročevalcu nemške uradne agencije

Nemci se s Francozi še vedno niso čisto pobotali, drugače gotovo ne bi njihova uradna agencija objavljala takšnih poročil, kakor je na primer tisto, ki ga je podal nek nemški letalski narednik, katerega so Francozi v bojih ujeli. V tem poročilu je nemški letalski podčastnik opisal svoje doživljaje v francoskem ujetništvu. Podajamo jih tako, kakor jih je opisal omenjeni ujetnik poročevalcu nemške uradne agencije DNB:

»Od enajstih dopoldne do polnoči so štirje francoski častniki poskušali, da bi me s korobačem in grožnjami pripravili do tega, da bi govoril. Delal sem se neumnega — pravi nemški letalski narednik. Tedaj so mi nastavili na glavo samokres in mi dvakrat zagrozili, da me bodo ustrelili. Francozi so mi zastavljali najraznovrstnejša vprašanja o tehniki naših strojev, o naši oborožitvi, o tajnih znakih za signalizacijo, spraševali so me, kje so naše čete itd. Toda na vse to sem odgovarjal samo: »Nič mi ni znanega.«

Prihodnji dan so me spet zasliševali. Moral sem iti peš od St. Quentina do Valenciennesa. Poskusili so z novo taktiko: Ponujali so mi vino, žganje, pivo in cigarete. Kljub vsemu temu in kljub vsem njihovim prijaznim besedam niso zvedeli od mene ničesar. Potem pa so se poslužili starega načina: Zaprli so me tri dni v temnico, ki je bila dolga dva in pol metra, široka pa samo 7 centimetrov. Ko so ti strašni trije dnevi potekli, je nek francoski častnik nahujskal tri Marokance name. V zadnjem trenutku je nek drug francoski častnik preprečil, da nisem postal žrtev Marokancev.

Včasih sem ves dan moral nositi na rokah okove. Šele tedaj, ko se je znova začelo izpraševanje, so mi okove spet sneli z rok. Francozi so me s korobačem skušali prisiliti, da bi dejal »Hitler je svinja«. Ker tudi s tem niso ničesar dosegli, so me spet utaknili za šest dni v temnico, kjer so mi dajali le vodo in kruh, poleg tega pa so me neprenehoma pretepali.

Po teh strahotnih dneh — nadaljuje svoje pripovedovanje nemški letalec — sem prišel v taborišče, kjer je bilo kakšnih sto Nemcev. Namestili so nas v konjski hlev. Nenadno so začela napadati nemška letala »Stuka«. Med tem napadom so dva nemška letalca — lovca odvedli na dvorišče ter ju tako izpostavili nemškim letalskim napadom. Francozi so ju držali v šahu s puškami iz daljave skozi male špranje iz kleti.

Čez nekaj dni so ujetnike spravili na trgovsko ladjo, da jih odpeljejo v Anglijo. Lakota in žeja sta jih mučila cele dni. Prosili smo za dovoljenje, da bi smeli stopiti v zvezo z nemškim radijem, da bi na ta način mogli ladjo, ki je bila poškodovana, rešiti. Kot radiotelegrafist naj bi jaz prevzel to našo skrb. Kmalu smo se znašli na kopnem. Dovedli so me do radijske postaje, toda tam nisem videl nikjer radijskega aparata. Ne samo to, hoteli so izvedeti od mene, na kakšnem valu naši oddajajo. Molčal sem. Grozili so mi s smrtjo. Moral sem požreti najhujša zasramovanja, izrečena na račun voditelja nemškega rajha in Nemčije. Ko nisem ničesar odgovoril, so me odvedli v klet, kjer so me štirje tolkli s korobačem. Sledila je nato spet tri dni temnica. Onemoglega so me odvedli nato v bolnišnico.

Na dan 5. julija ob dveh ponoči je prišla do te bolnišnice nemška pehota in nas slednjič le rešila iz ujetništva.

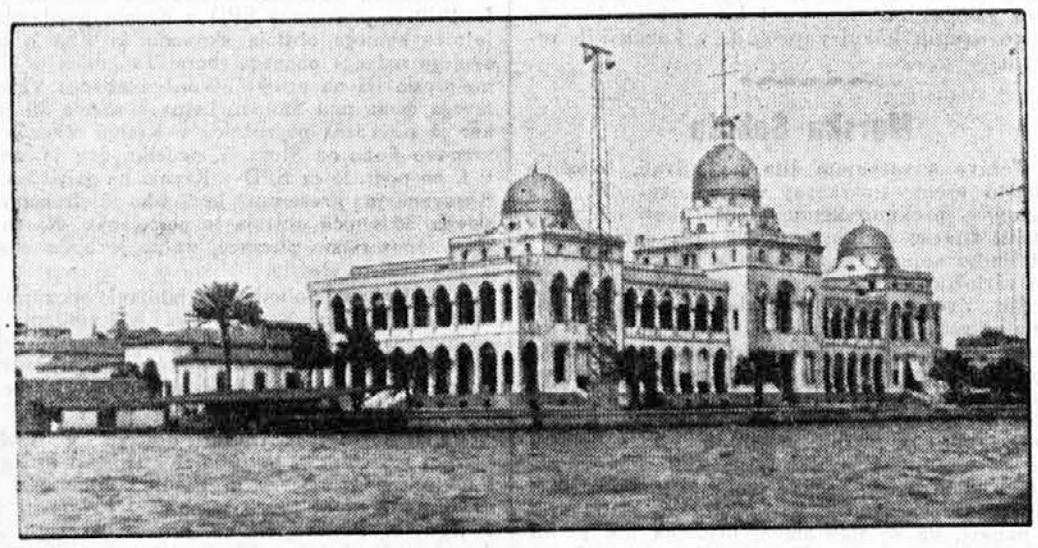

Poslopje, v katerem ima svoje prostore družba Sueškega prekopa. Palača stoji ob vhodu v ta prekop, v mestu Port Said.

Južnoameriške države »bronastega« pasu

Troje značilnosti teh dežel: temno pleme prevladuje nad belim; življenje v višini 4.000 metrov; španski kulturi se ni posrečilo izpodriniti indijanske

Danes se gotovo ne more trditi za nobeno državo, da se svet zanjo ne zanima. Politične oči sedanjih časov gledajo na vse strani, na vsak kos zemlje in tako ne tvorijo nobene izjeme niti tiste države Južne Amerike, ki sicer niso vzbujale v svetovni javnosti prav posebnega zanimanja, čeprav je vsaj gospodarski svet nanje vedno tudi nekoliko škilil. V naslednjem navajamo nekaj podatkov o tistih treh južnoameriških državah, v katerih prevladuje indijanski življ, kljub temu, da so se tja začeli priseljevati Evropejci že v davnih časih. Dočim spadajo Argentinija, Urugvaj in Čile k deželam v takoimenovanem belem pasu, ker je v njih najbolj zastopano belo pleme, pripadajo države Bolivija, Peru in Ekvador h takoimenovanemu »bronastemu« ali temno poltemu pasu, ker v njih prevladuje prebivalstvo indijanskega plemena.

Od kulture španskih osvajalcev je tam le malo ostalo. Uradni jezik v teh deželah, kakor tudi v drugih državah Latinske Amerike, razen v Braziliji — je španski, sicer pa se kažejo sledovi španske kulture bolj pri vrhu. Prebivalstvo je po večini indijansko, vmes pa so tudi črnci in mulati. Najmanj je belokožcev, ker zaradi neugodnega podnebja ne morejo vzdržati. Živijo tam samo od časa do časa, kot rudarji, inženirji in podobno. Torej imajo te dežele tri glavne značilnosti: prevladovanje temnopoltega plemena nad belim, življenje v planinskem svetu v povprečni višini 4.000 m, kjer belci težko vzdržijo in dejstvo, da se španski kulturi ni posrečilo potisniti ob stran indijanske.

Bolivija

To je edina država Južne Amerike, ki nima dostopa do morja in je od vseh najmlajša. V zadnji vojni med njo in Čilejom je bila poražena ter je izgubila nekaj ozemlja, bogatega na solitru in nekaterih rudah. Njena površina meri 1,590.000 kv. kilometrov, kar je šestkratna Jugoslavija. Prebivalstva pa ima malo, samo tri milijone, od katerih je belcev slabih 300.000. Uradni jezik je res španski, toda zaradi majhnega števila belcev je mnogo narečij in je pomešan z indijanskimi narečji. Prebivalstvo je rimsko-katoliške vere, pa tudi poganstva je še mnogo med Indijanci. Glavno mesto je La Plaz in leži 3.750 m visoko. Prebivalstva ima nekaj čez 100.000 in je zaradi svoje lege precej mrtvo mesto. Tudi druga mesta leže visoko. Bolivija je doživela celo vrsto revolucij in je dobila ime po osvoboditelju Siminu Bolivarju, ki so ga pa pregnali, češ, da hoče pripeljati državo pod špansko nadoblast. Šele po njegovi smrti so se mu oddolžili. V vojni z državo Čile leta 1892 je Bolivija izgubila edino luko, ki jo je imela, in tako je bila odrezana od morja.

Bolivija je bogata na rudah in od izvoza teh največ živi. Rudno bogastvo pa še ni izrabljeno v taki meri, kakor bi bilo lahko. Bolivijske gore skrivajo v sebi še mnogo zlata, srebra, antimona, bakra in drugih rud. V Boliviji pridelajo tudi nekaj koruze, riža, tobaka, sladkorne pese in krompirja. Obdelovanje zemlje je še primitivno, industrije pa skoraj ni.

Peru

Peru loči od Bolivije jezero Titikaka, ki leži 3.812 m visoko in je najvišje ležeče jezero na svetu. Peru meri 1,249.000 kv. km., prebivalcev pa je 6.5 milijona. Prestolnica je Lima (350000), mesto Gusko pa je najvažnejše središče Indijancev. Belcev je 12 odstotkov, pošpanjenih Indijancev je 62 odstotkov, mešancev (melezov) je 22 odstotkov, ostali del pa odpade na potomce nekdanjih črnih sužnjev in kitajsko-japonskih priseljencev. Ko so prišli španski osvajalci sem, so našli tu cesarstvo Inkov, ki so imeli svojo kulturo, običaje in bogastvo. Španski osvajalci so z domačini kruto ravnali in šele na novo došla vojska je te osvajalce ukrotila. Peru je postal kolonija »cesarstva, v katerem sonce nikdar ne zaide«. Pa tudi potem se domačinom ni bogve kako dobro godilo, kakor se nobenemu premaganemu narodu ne. Večkrat so se uprli, pa brez uspeha. Šele leta 1842. je bil Peru s pomočjo Bolivarja osvobojen. Španija je še poskušala podvreči si bogato kolonijo, pa ni šlo.

Prebivalstvo Peruja se bavi največ z ribolovom in izvažanjem guana (odlično gnojilo iz ptičjih odpadkov), ki ga je na perujskih otokih mnogo. Gojijo sladkorno peso in posvečajo veliko pažnjo živinoreji (ovca lama). Kakor Bolivija, tako je tudi Peru bogat na rudah. Peru je skoro edina država, v kateri se pridobiva kovina vanadij, ki se rabi v kemični industriji.

Ekvador

Ekvador je tretja država »temnega pasu« Južne Amerike. Površina meri 443.700 kv. km in ima 2.5 milijona prebivalcev. Od teh je 88 odstotkov Indijancev in mešancev s pretežno indijanskim značajem, 12 odstotkov pa je belcev. Ekvador ima boljše življenjske pogoje, kakor Bolivija in Peru. Površina je bolj ravna in podnebje je ugodnejše. Precejšen del zemlje je malo ali nič raziskan. Njegova zgodovina je podobna zgodovini sosedov. Neodvisna republika je Ekvador postal leta 1830.

V Ekvadorju gojijo kavo, žito, koruzo, sladkorno peso, zlasti pa kakao in kokosov oreh, ki predstavlja glavni izvoz. Edina organizirana industrija je industrija panamskih slamnikov, ki jih Indijanci pletejo v vodi iz posebne vrste slame in to samo pred in po zatonu sonca, ker bi se slama drugače lomila. Ekvador — ki je dobil ime po tem, ker gre skozi zemeljski ekvator — ima monopol v izdelovanju teh slamnikov.

Še danes se dobijo v tej deželi ostanki stare kulture, ki je bila zelo napredna in se znatno razlikuje od kulture Inkov.

Morda pa le še ne veste...

Pljuča normalnega človeka vsesajo v 24 urah 18.864 litrov zraka.

Budha, ustanovitelj budizma, je živel od 622. do 524. leta pred Kristusom in se je imenoval Sidarta. Ime Budha je dobil v svojem 35. letu in to po šestih letih zdržnega življenja.

Včasih je bilo potovanje v Ameriko silno drago. Leta 1620. je moral en človek za prevoz v Ameriko na revni jadrnici plačati več, kakor pa danes dve osebi, ki se vozita v prvem razredu najsodobnejše ladje.

Na neki športni prireditvi v Ameriki, ki ji je prisostvovalo 120.000 ljudi, je umrlo od kapi 47 ljudi.

Indijec Haridas je imel tako dolg jezik, da se je mogel z njim dotakniti čela. To je dosegel z dolgotrajnimi vajami in številnimi operacijami.

Vseh Kitajcev na zemlji je po nekaterih podatkih okrog 600 milijonov. Če bi se ta ogromna množica uvrstila v četverostope in korakala v sprevodu mimo ene točke na svetu, bi minilo 22 let in 302 dneva, predno bi šel zadnji Kitajec mimo (seveda, če bi hodili noč in dan). V enem letu bi jih defiliralo 26,280.000. Ker pa je vsako leto 30 milijonov Kitajcev več, bi se ta sprevod nikdar ne končal. Toliko je na svetu Kitajcev!

Zofija Bunen, žena nekega pomorjanskega kmeta iz Prusije je porodila v 16 mesecih 11 otrok. Leta 1880. je dobila šestorke, leto pozneje pa petorke ..

77 letnik Ford in sedanja vojna

Henry Ford je včeraj proslavil svoj 77. rojstni dan. V svoji izjavi za tisk je poudaril prepričanje, da Združene države ne bodo šle v vojno, čeprav nekateri krogi, ki upajo na dobiček oboroževalne industrije, pritiskajo in silijo k temu. Ljudstvo v Združenih državah ve po svojih izkustvih, da bo le nekaj malega ljudi odneslo dobiček od vojne. Kar se tiče Amerike, je naravno, da ostali svet ni odvisen od Amerike in obratno.

Od Lvova do Habarovska v 22 urah in 32 minutah

Vladina komisija objavlja podatke o poletu sovjetskih letal proti Habarovsku. Letalo je preletelo daljavo 6500 km, kolikor znaša razdalja od Lwowa do Habarovska. Efektivni polet brez pristankov je trajal 22 ur in 32 minut.

Dobiček največje romunske kovinske tovarne

Tovarne v Resici, največje podjetje romunske težke industrije, ki je zelo važno za državno obrambo, so objavile letno poročilo za 1939. Iz poročila se vidi, da je imelo to podjetje 1939. leta 188.7 milij. lejev čistega dobička. V letu 1938 je čisti dobiček istega podjetja znašal 172 milij. lejev.

Novi vrelci nafte v Albaniji

V več krajih Albanije teko živahne priprave za črpanje nafte, kjerkoli so zasledili njena ležišča. Tako so med drugim navrtali zemljo v bližini Berata, Elbasana, Dumrea in Potosa. Po drugi strani mislijo, da bodo mogla albanska petrolejska ležišča, ki jih sedaj izrabljajo, dati 10 do 11 milijonov ton surovega petroleja.

Skoro 2000 let potresomer

Poleg mnogih drugih iznajdb, ki so jih Kitajci že zdavnaj poznali, so poznali tudi zelo porabne potresomere. Izumil jih je neki mehanik po imenu Čang Heng. Zaznamovali so vsako najmanjše gibanje zemlje na 300 km daleč. Stara poročila o teh aparatih so bila že dolgo znana, vendar pa ni nihče vedel, kako so bili aparati zgrajeni. Strokovnjaki so vedeli samo to, da je bil to nekak bronast valj v premeru 60 cm. Neki japonski učenjak po imenu dr. Akitsume Imamura, ki je bil nekdaj profesor na cesarski univerzi v Tokiju, je sedaj na podlagi nepopolnih poročil raznih kronik sestavil ta aparat v prvotni obliki. Tako je stari kitajski potresomer prišel znova na dan. Je to votel cilinder, v katerem visi nihalo. Ob potresu nihalo udari na obod na tisto stran, kjer je potres.

Program radio Ljubljana

Sreda, 31. julija: 7 Jutranji pozdrav — 7.05 Napovedi in poročila — 7.15 Pisan venček veselih zvokov (plošče) — 12 Virtuozi (plošče) 12.30 Poročila in objave — 13 Napovedi — 13.02 Operni odlomki (plošče) — 14 Poročila — 18.30 Mladin. ura: Malo telesne vzgoje (Miroslav Zor) 18.45 Dijaška zabava (plošče) — 19 Napovedi in poročila — 19.20 Nac. ura. Banja Luka (Isanje Mitrovič) — 19.40 Objave — 20.10 O Korsiki (Viktor Pirnat) — 20.30 Trio za flavto, klarinet in kitaro (Franc Urbanc, Viktor Čampa in Stanko Prek) — 21.15 Pevski zbor »Cankar« 22 Napovedi in poročila — 22.15 Podoknice (plošče).

Drugi programi

Sreda, 31. julija: Belgrad: 20 Puccinijeva »Madame Butterfly« — **Zagreb:** 20 Mozartove skladbe — **Bratislava:** 21.30 Trepardova sonata — **Praga-Brno:** 21.05 Novakove skladbe — **Sofija:** 20 Leoncavallovi »Pagliacci« — **Beromünster:** 19.40 Prenos iz Basla — **Budimpešta:** 20.20 Operna glasba — **Stockholm-Hörby:** 19.30 Vojaška godba — **Rim-Florenca:** 20.30 Simfonični koncert — **Kodanj:** 20 Klavir — **Sottens:** 21.10 Schubertove skladbe.

Belgrajska kratkovalna postaja: YUA, YUB (49.18 m): 19.40 Poročila v slovenščini — YUF, YUG (19.69 m): 1.55 Oddaja za Južno Ameriko — 3.00 Oddaja za Severno Ameriko.

83

Granate so žvižgale čez nas in v mestu je letelo v zrak zidovje ter oblaki prahu, ki so plahneli v lahnem vetru. Z daljnogledom sem videl, da so štirje močni, vogalni stolpi pravokotnega Alcazarja v razvalinah.

Neki častnik nam je povedal, da so rdeči zažgali davi dve mini, vsako po tri tone, pod Alcazarjem, preden so začeli prazniti mesto. Usoda ljudi v Alcazarju je bila še vedno negotova, toda neki ujetnik je povedal, da je bilo takoj po zažigu min še slišati iz Alcazarja ogenj strojnic.

Torej jih je nekaj očitno bilo še pri življenju.

Ta trenutek se je na pokopališču pred mestom razvnel boj. Slišali smo ostro regljanje strojnic. Potem se je prikazal bombnik z rdečimi krili.

Častniki pri bateriji za nami so bili zelo v skrbeh, da ne bi naša skupina izdala postojanke topov. Zato so rjuli:

»Abajo, abajo! — Na tla!«

Stotnik Aguilera je zapovedal naši skupini, ki jo je tvorilo kakih štirideset ljudi, naj se razprši čez zorano polje, leže in mirno obleži. Jaz sem se vrgel s takim zagonom na tla, da so se mi zlomili naočniki v žepu.

Polja so bila posejana z luknjami od granat ter z majhnimi okopi iz zemeljskih grud. Za temi okopi so miličniki pred Toledom dajali zadnji odpor. Tu pa tam je lepela kri na grudah.

Odpeljali smo se nazaj v Talavero, ne da bi bili zvedeli, ali je bil Alcazar osvobojen. Pozno zvečer so vojaške oblasti oznanile, da so prednje straže vdrle v Toledo in da je večina oblegancev v Alcazarju pri življenju.

Naslednji dan smo morali spet ostati v Talaveri. Tiskovni častniki so dejali, da bi bilo še prenevarno hoditi v Talavero.

Pozno ponoči so prišli prvi živi iz obleganega Alcazarja v Talavero. Packard in jaz sva dobila štiri, ki so ravno sedeli pri prvi dobri večerji po ena in sedemdesetih dneh.

Nikdar še nisem videl ljudi, ki bi bili tako dolgo stali tik pred smrtjo; vdrte, s krvjo podplute oči, so jim s topim izrazom ležale v voščenih obličjih, siv prah jim je ležal v laseh in bradah, umazane, raztrgane uniforme so jim visele na zdelanih udih. Eden izmed njih, ki ga je bila dan poprej ranila mina, je imel okoli glave obvezo s strnjeno krvjo. Njihove mršave roke so pri jedi drhtele.

Pet in dvajsetletni poročnik Tomas Catina je pripovedoval, kolikor je zaradi jedi in pijače utegnil:

»Tisto, kar nas je v Alzacarju ohranilo pri življenju, je bilo pet in sedemdeset konj in sedem in dvajset mezgov. Pojedli smo vse, razen enega konja in pet mezgov. Kuhali smo dosti in celo glave ter delali juho iz njih. Iz maščobe smo delali sveče. Sovražnik nam je odrezal plin in elektriko. V podzemeljskih hodnikih, kjer smo prebivali, nismo imeli nobene luči, razen teh sveč. Brez konj in mezgov bi bili od lakote poginili. Nekoč smo pri nočnem napadu na skladiče izven Alcazarja, ki je ležalo pod ognjem naših strojnic, zasegli dvesto vreč žita in jih odvlekli v trdnjavo.

Potegnili smo v zavetje star avtomobil ter naredili iz njega mlin, da bi mleli naše žito. Iz debele moke so naše žene pekle trd, črn kruh. Bil je težak za jed, pa vendar redilen.

V začetku smo imeli dovolj vode iz globokih vodnjakov, v katerih se zbira deževnica. Toda zaradi pomanjkanja dežja, je zaloga hitro zmanjkovala. Zadnjih dvajset dni je vsakdo dobil samo liter vode na dan. Zato smo pa tudi taki, saj se nismo mogli ne umivati, ne briti. Nekateri od možakov so dajali svoje delež vode materam otrok, ki sta bila rojena med obleganjem.

Najstrašnejši dnevi so bili tisti, ko smo slišali pod Alcazarjem vrtalnike, ki so pripravljali mine. Vedeli smo natančno, kaj se godi. Po zvočnikih so nam trobili, da nas bodo vrgli v zrak, če se ne vdamo.

Dan za dnem smo slišali svedre. V možganih nam je bilo kakor pri zobnem zdravniku. Naši inženirji so poiskali mesto, kjer so delali vrtalci ter tisti prostor zaprli. Potem pa je nekega dne — ne vem več kdaj — vrtanje nehalo.

To ure in ure dolgo čakanje na mine je bilo strašno. Ko so se mine nazadnje razletele, jih je bilo dosti od nas čisto omamljenih. Udarec je bil silovit. Trideset jih je bilo. Nekdo je naredil samomor, ustrelil se je. Minute in minute so bili prah in plini tako gosti, da smo ležali na tleh in hlastali za zrakom, ali pa dihali skozi robce.

Ko se je prah polegel, smo planili na dvorišče s strojnicami in ročnimi granatami ter odbili napad, ki je prišel takoj, ko je sovražnik mogel videti skozi oblake prahu. Pobili smo jih na ducate, ko so skušali predreti do dvorišča. Razvaline so bile pokrite z mrtvimi in ranjenci.

Imeli smo en radijski aparat, s katerim smo lahko sprejemali oddaje iz Madrida, Lizbone, in včasih iz Rima. Kadar je bila godba, so v presledkih med boji naši mlajši možje in žene plesali. Sicer pa smo bili od zunanjega sveta docela odrezani. O pohodu za naše osvobojeje smo vedeli samo po lizbonski postaji.

Kadar smo bili ponoči prosti, so nas pogosto zbudili, da smo odbijali sovražne napade. Sovražnik je osemkrat poskusil, da bi si priboril dostop do notranjega dvorišča. Te napade je vsakokrat začenjal hud topniški ogenj, ki je dvigal goste oblake prahu, da smo komaj mogli dihati. Prisegli smo bili, da se bomo borili do zadnjega moža.

Streliva smo imeli zadosti, zakaj malo pred izbruhom vojne so bili spravili v Alcazar milijon patron. V sedemdesetih dneh smo oddali šest sto tisoč strelov.«

Naslednji dan, 29. septembra, smo prišli v Toledo, ena in štirideset ur po rešitvi Alcazarja, čigar obleganje pojde v zgodovino kot eden najpretreslivejših in najbolj dramatičnih dogodkov.

»Viva la muerte!«

Toledo, spet prizorišče krvi in strahu, eno izmed mnogih v zgodovini dvajsetih stoletij.

Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani: Jože Kramarič. — Izdajatelj: inž. Jože Sodja. — Urednik: Mirko Javornik. — Rokopisov ne vračamo.
»Slovenski dom« izhaja vsak delavnik ob 12. Mesečna naročnina 12 din. za inozemstvo 25 din. Uredništvo: Kopitarjeva ulica 6-III. Telefon št. 4001 do 4005. Uprava: Kopitarjeva ulica 6.